

**Evaluatie
van het Sociaal en Cultureel Planbureau (SCP)
2004 – 2006**

KNAW-commissie
April 2008

Evaluatie van het Sociaal en Cultureel Planbureau (SCP) 2004 – 2006

SAMENVATTING	3
1. INTRODUCTIE	5
1.1 Doel van de evaluatie	5
1.2 Evaluatiecommissie	5
1.3 Reikwijdte van de evaluatie	6
1.4 Werkwijze van de commissie	7
1.5 Door de commissie gebruikte bronnen	7
1.6 Aanpassing van het Standard Evaluation Protocol	8
2. BEOORDELING VAN HET INSTITUUT	10
2.1 Missie, beleid en strategie	10
2.2 Leiderschap	12
2.3 Resource beleid	13
2.4 Faciliteiten en bedrijfsvoering	15
2.5 Academische reputatie	15
2.6 Beleids- en maatschappelijke relevantie	17
2.7 Vitaliteit	18
2.8 Sterke en zwakke kanten, kansen en bedreigingen	19
3. BEOORDELING VAN HET ONDERZOEK: KWALITEIT, PRODUCTIVITEIT EN RELEVANTIE	21
3.1 Introductie	21
3.2 Kwaliteit	21
3.3 Productiviteit	25
3.4 Relevantie	25
3.5 Vitaliteit	26
4. CONCLUSIES EN AANBEVELINGEN	27
BIJLAGE 1 SEP SCORELIJST	28
BIJLAGE 2 VOORSTEL KNAW VOOR EVALUATIE SCP (07-07-07)	29
BIJLAGE 3 PROGRAMMA VAN DE SITE VISIT	33
BIJLAGE 4 FOCUSGROEPEN EN INTERVIEW	34
BIJLAGE 5 BIBLIOMETRISCHE ANALYSE	35

Samenvatting SCP evaluatie

De KNAW heeft, op verzoek van de directie van het SCP, een evaluatie uitgevoerd van het SCP, gericht op de volgende vragen:

- a. Doet het SCP – gezien zijn in het Koninklijk Besluit omschreven missie – de goede dingen en op welke wijze kan het SCP zich als beleidsgericht onderzoeksinstituut en planbureau verbeteren en versterken?
- b. Kan het door het SCP verrichte onderzoek de toets der kritiek doorstaan, voor wat betreft de wetenschappelijke kwaliteit, productiviteit, en wetenschappelijke, beleidsmatige en maatschappelijke relevantie?

Het was de eerste keer in het 35-jarig bestaan van het instituut dat een externe evaluatie plaatsvond.

Op 5 februari 2008 bezocht een door de KNAW ingestelde evaluatiecommissie het Sociaal en Cultureel Planbureau (SCP) voor een site visit. De evaluatiecommissie heeft als uitgangspunt voor de evaluatie gekozen voor het Standard Evaluation Protocol (SEP), dat ook gebruikt wordt voor onderzoeksbeoordelingen aan Nederlandse universiteiten. Dat protocol richt zich op: kwaliteit, productiviteit, relevantie en vitaliteit. Bij de interpretatie van deze criteria heeft de commissie rekening gehouden met de complexe missie van het SCP: (1) wetenschappelijke verkenningen te verrichten op het terrein van het sociaal en cultureel welzijn; (2) bij te dragen tot verantwoorde keuze van beleidsdoelen; (3) informatie te verwerven met betrekking tot de uitvoering en evaluatie van interdepartementaal beleid.

Oordeel

De commissie is van oordeel dat het SCP een goed en waardevol instituut is, met voldoende gezag in kringen van beleid en politiek. Het SCP oogst veel waardering vanuit de maatschappij, zowel van organisaties uit het maatschappelijke middenveld, als breder voor zover dat zichtbaar is in de media. De wetenschappelijke kwaliteit van het werk wordt door de commissie beoordeeld als goed. Gemeten naar de bijdragen aan de academische wetenschap en het internationale forum is het aandeel bescheiden. Maar daar ligt ook niet de primaire opdracht van het SCP. Er is lof voor de professionele publicaties en voor de gedegen rapporten, die veelal zijn gebaseerd op goed longitudinaal werk. De rapporten sluiten over het algemeen goed aan bij actuele ontwikkelingen en vraagstukken van de Nederlandse samenleving.

In het spanningsveld tussen wetenschap en beleid waarin het SCP opereert staat het bureau steeds voor de opgave om te reflecteren over koers, strategie, eigen thematiek en samenwerkingsrelaties. De komende bezuinigingen brengen beperkingen met zich mee in budget en personeel, wat de urgentie van dit centrale vraagstuk verhoogt.

Hoewel het SCP naar de mening van de commissie goed wordt geleid, meent de commissie dat het op dit moment ontbreekt aan een heldere visie voor de middellange termijn, zeg de volgende vijf jaar. Waar worden accenten gelegd? Wil men zich (blijven) meten met de wetenschappelijke gemeenschap, en hoe wil men dan tegelijkertijd beter kunnen inspelen op de brede en soms zeer snel wisselende beleidsvraag? Er is, naar de mening van de commissie, behoefte aan een expliciet institutioneel beleid voor de programmering, de inhoudelijke focus van het instituut, en de positionering ten opzichte van beleid en van andere relevante onderzoeksinstituten.

Aanbevelingen

De commissie is op grond van haar bevindingen van mening dat de directie meer werk zou moeten maken van focusering. Dat is tevens aan de orde in het licht van de in het kader van het Programma Vernieuwing Rijksdienst aangekondigde bezuinigingen.

Daarnaast zou volgens de commissie het systeem van kwaliteitszorg met betrekking tot de afzonderlijke onderzoeken meer systematisch moeten worden opgezet. Bij een universitair instituut vindt die kwaliteitszorg als het ware vanzelf plaats door de wetenschappelijke gemeenschap; bij een instituut als het SCP, met een gemengde missie, vergt dat veel eigen inzet. Het is aan te bevelen daarbij ook externe elementen toe te laten, bv. via regelmatige externe *mini-audits* per onderdeel van het SCP-programma.

Ditzelfde geldt *mutatis mutandis* voor de impactmeting, in het bijzonder daar waar het de doorwerking van rapporten in het beleid betreft. Dit zou meer systematisch moeten worden gevolgd. Hierbij kan gebruik worden gemaakt van bestaande literatuur over het gebruik van onderzoek, of bijvoorbeeld over transfer mechanismes in het VK, en van ervaringen die andere instellingen op dit gebied hebben opgedaan, zoals ZonMw (*payback method*).

Tot slot verdient de *governance* structuur van het SCP versterking en verduidelijking, vooral door een scheiding van bestuur en begeleiding enerzijds en toezicht anderzijds. De huidige begeleidingscommissie functioneert voornamelijk als een leescommissie en is onvoldoende in staat een constructieve ambtelijke inbedding te verzorgen. Een Raad van Toezicht met een heldere opdracht zou dat wel kunnen bieden.

1. INTRODUCTIE

1.1 Doel van de evaluatie

De directie van het SCP heeft begin 2007 een verzoek gericht aan het bestuur van de KNAW om een evaluatie te doen uitvoeren. In dat verzoek werden de volgende vragen gesteld die het SCP graag beantwoord wilde zien:

- a. Doet het SCP – gezien zijn in het Koninklijk Besluit omschreven missie – de goede dingen en op welke wijze kan het SCP zich als beleidsgericht onderzoeksinstituut en planbureau verbeteren en versterken?
- b. Kan het door het SCP verrichte onderzoek de toets der kritiek doorstaan, wat betreft de wetenschappelijke kwaliteit, productiviteit, en wetenschappelijke, beleidsmatige en maatschappelijke relevantie?

De directeur van het SCP merkt in zijn verzoek aan de KNAW verder op dat het SCP een bijzondere positie heeft als beleidsgericht onderzoeksinstituut: het wil voldoen aan de gangbare kwaliteitscriteria voor wetenschappelijk onderzoek, maar het heeft ook een andere missie dan de academische wereld. Hij pleit er daarom voor om het Standard Evaluation Protocol, dat in Nederland wordt gebruikt voor de evaluatie van wetenschappelijk onderzoek, aan te passen aan de bijzondere missie van het SCP.

De KNAW heeft het SCP per brief van 22-07-07 laten weten graag aan het verzoek van het SCP te voldoen. De KNAW heeft vervolgens een notitie opgesteld waarin een globale opzet voor de evaluatie wordt beschreven, die na bespreking met de directie van het SCP enigszins is aangepast (zie bijlage 2). De KNAW heeft daarop een evaluatiecommissie ingesteld die in het najaar van 2007 met de voorbereidende werkzaamheden is begonnen.

De commissie heeft als uitgangspunt bij de evaluatie het *Standard Evaluation Protocol 2003-2009 (SEP)* genomen, dat is opgesteld door KNAW, NWO en VSNU. Het wordt gebruikt voor bijna al het publiek gefinancierde onderzoek in Nederland, in ieder geval het academische. Het SEP is gericht op een oordeel over de kwaliteit van het onderzoek en waar nodig verbetering daarvan, op beoordeling en verbetering van het onderzoeksmanagement en het leiderschap, en op verantwoording aan de subsidiegevers, de overheid en de samenleving. Voor de beoordeling van het SCP zijn de doelen en criteria van het SEP aangepast aan de brede missie die het instituut heeft: gericht op beleid, maatschappij en wetenschap. Zie hiervoor paragraaf 1.3 en 1.6.

1.2 Evaluatiecommissie

De evaluatiecommissie is benoemd door het bestuur van de KNAW in het najaar van 2007. De site visit zelf vond plaats op 4 en 5 februari 2008. De commissie bestaat uit:

voorzitter	
Prof. dr. J.B. (Hans) Opschoor	Lid KNAW, hoogleraar VU Amsterdam, faculteit economische wetenschappen, en ISS Den Haag
Leden	
Prof. dr. M. (Mark) Elchardus	Hoogleraar VU Brussel, faculteit economische, sociale en politieke wetenschappen
Dr. A.(Adriana) Esmeijer	Directeur Prins Bernhard Cultuurfonds
Prof. dr. R. (Richard) Grol	Hoogleraar RU Nijmegen, UMC St. Radboud, en Universiteit Maastricht
Prof. dr. F.L. (Frans) Leeuw	Directeur WODC, hoogleraar UM, faculteit der rechtsgeleerdheid
Dr. J.B. (Jack) Spaapen, secretaris	Coördinator kwaliteitszorg KNAW
Dr. A.A.M. (Ad) Prins, toegevoegd onderzoeker	Zelfstandig onderzoeker

1.3 Reikwijdte van de evaluatie

Het Sociaal en Cultureel Planbureau is een overheidsdienst voor het uitvoeren van sociaal-wetenschappelijk onderzoek op het gebied van het sociaal en cultureel welzijn van de Nederlandse bevolking ten behoeve van het overheidsbeleid. Het SCP valt onder het ministerie van Volksgezondheid, Welzijn en Sport, maar begeeft zich ook op de terreinen van vele andere ministeries. Het SCP wordt geacht:

1. wetenschappelijke verkenningen te verrichten met het doel te komen tot een samenhangende beschrijving van de situatie van het sociaal en cultureel welzijn hier te lande en van de op dit gebied te verwachten ontwikkelingen;
2. bij te dragen tot een verantwoorde keuze van beleidsdoelen, benevens het aangeven van voor- en nadelen van de verschillende wegen om deze doeleinden te bereiken;
3. informatie te verwerven met betrekking tot de uitvoering van interdepartementaal beleid op het gebied van sociaal en cultureel welzijn, teneinde de evaluatie van deze uitvoering mogelijk te maken.

Op basis van een aan de context van het SCP aangepaste interpretatie (zie daarvoor 1.6) van het *Standard Evaluation Protocol (SEP)* volgt de commissie de vier hoofdcriteria: 1. kwaliteit, 2. productiviteit, 3. relevantie en 4. vitaliteit. De evaluatiecommissie gebruikt dit laatste criterium om een aantal managementaspecten te beoordelen, in feite de vraag in hoeverre de leiding van het SCP de goede dingen doet om de organisatie op de beste wijze te laten functioneren, nu en in de toekomst. De eerste drie hoofdcriteria worden gebruikt om verschillende aspecten van de kwaliteit van het werk van het SCP te beoordelen, dus zowel het wetenschappelijke aspect als de relevantie voor beleid en maatschappij, en de balans daartussen. In het SEP wordt ook gestreefd naar een andere balans, namelijk die tussen ex post en ex ante beoordeling. Die balans zal ook in deze SCP-beoordeling worden gezocht, dat wil zeggen dat zowel wordt gekeken naar verrichte prestaties, als naar de toekomst.

Op een belangrijk punt wijkt de reikwijdte van de beoordeling van het SCP af van de meeste andere: in dit geval wordt slechts *één* instituut beoordeeld en vindt geen vergelijkende waardering plaats.

1.4 Werkwijze van de commissie

De evaluatiecommissie kwam voor het eerst bijeen op 5 december 2007 om de evaluatie en de site visit van het SCP voor te bereiden. Tijdens die vergadering werden de hoofdlijnen van het te hanteren referentiekader besproken, kennisgenomen van het informatiedossier van het SCP, de werkwijze bepaald en het programma van de site visit in grote lijnen vastgesteld.

Vervolgens werd vastgesteld wat de commissie naast het informatiedossier van het SCP aan extra informatie nodig achtte.

Inzake de werkwijze werd allereerst besloten weliswaar uit te gaan van het Standard Evaluation Protocol (SEP), maar dit aan te passen in het licht van de brede doelstelling van het SCP (zie 1.6).

Het SCP zal, zo besloot de commissie verder, als één instituut worden beoordeeld. Er wordt geen systematische vergelijking van de afdelingen onderling gemaakt, maar indien er opvallende verschillen blijken dan wordt dit wel gemeld.

Ook werd bepaald dat de commissieleden op drie manieren extra informatie zouden vergaren, nl. via:

- een bibliometrische analyse gericht op de brede impact van het werk van het SCP,
- een aantal gesprekken met deskundigen uit de diverse voor het SCP relevante contexten;
- het grondig kennismaken van een aantal kenmerkende publicaties van het SCP.

Het beeld dat uit het aldus verzamelde materiaal naar voren zou komen, zou door de commissie worden getoetst tijdens de site visit, waarna de commissie haar bevindingen in concept zou vastleggen, ter feitelijke toetsing door het SCP, alvorens een definitieve versie aan de KNAW ter beschikking zou worden gesteld.

1.5 Door de commissie gebruikte bronnen

De commissie baseert zich in deze evaluatie op een aantal bronnen. In de eerste plaats het informatiedossier dat het SCP ter beschikking heeft gesteld. Hierin zijn opgenomen de zelfevaluatie¹, het complete publicatieoverzicht 2004-2007 (inclusief de zgn. externe publicaties), de werkprogramma's vanaf 2004 tot en met 2007 (die van 2008 verscheen kort voor de site visit en werd ook ter beschikking gesteld), een lijst met aan DANS geleverde databestanden, het instellingsbesluit voor het SCP, informatie over het Begeleidingscollege, en een door VWS uitgevoerd personeelstevredenheidsonderzoek.

Ten tweede heeft elk lid van de commissie een aantal publicaties van het SCP geselecteerd en meer in detail bestudeerd.

In de derde plaats heeft de commissie een bibliometrische analyse laten uitvoeren naar de brede impact van SCP-producten, in kringen van wetenschap, beleid en maatschappij (bijlage 5).

In de vierde plaats heeft de commissie informatie ingewonnen bij personen uit de omgeving van het SCP. Hiertoe zijn twee focusgroepen georganiseerd op de KNAW, een gericht op de wetenschappelijke en methodologische aspecten van het werk van het SCP, en een gericht op de beleids- en maatschappelijke relevantie van het werk. Separaat is de heer Roel Bekker, voormalig SG van het ministerie van VWS, geïnterviewd door de voorzitter en de secretaris van de evaluatiecommissie. Zie bijlage 4.

Ook ontving de commissie kort voor de site visit een stuk van de Bestuursraad van VWS waarin als taakstelling voor het SCP een budgetreductie van 20% wordt opgevoerd.² Dit stuk betreft de

¹ De zelfevaluatie is een verplicht onderdeel van het SEP en biedt de te beoordelen eenheid de gelegenheid zich te presenteren voor de evaluatiecommissie. In de zelfevaluatie komen onder meer aan de orde de missie, de organisatie, het leiderschap en een sterkte-zwakke analyse (SWOT). De zelfevaluatie van het SCP dateert van februari 2007, en beslaat de periode 2004-2006.

² Bestuursraad VWS. Implementatie taakstelling. Samen zorgen voor beter. 19 december 2007.

uitwerking voor het ministerie van VWS van de in het regeerakkoord afgesproken reductie van 20 tot 25% in de onderdelen van het Rijk die met beleid, toezicht en ondersteuning bezig zijn. Tenslotte werd tijdens de site visit mondeling aanvullende informatie verschaft door de gesprekspartners van de commissie, die vanzelfsprekend ook in de beoordeling is gebruikt.

1.6 Aanpassing van het Standard Evaluation Protocol

Het *Standard Evaluation Protocol* (SEP) kent vier hoofdcriteria:

- Quality: international recognition and innovative potential.
- Productivity: scientific output.
- Relevance: scientific and socio-economic impact.
- Vitality and feasibility: flexibility, management and leadership.

Deze criteria zijn uitgewerkt in deelcriteria, die in de meeste gevallen relevant waren voor het beoordelen van het SCP. De lijst met deelcriteria is door de commissie gehanteerd als scorelijst en is opgenomen als bijlage 1. Op enkele punten was aanpassing wenselijk, met name omdat het SEP zich richt op academisch wetenschappelijk onderzoek. Het criterium 'quality' is door de commissie breder beoordeeld dan alleen wetenschappelijke kwaliteit. Er is ook gekeken naar de kwaliteit van het werk voor beleid en maatschappij en naar de methodologische aspecten van het onderzoek. Voorts is ook de interne kwaliteitsborging van het SCP beoordeeld. Het criterium 'productivity' is eveneens breder beoordeeld, dat wil zeggen dat ook is gekeken naar de productiviteit in relatie tot de niet-wetenschappelijke publieken van het SCP: overheid, politiek, pers en maatschappelijke organisaties. De data voor deze bredere evaluatie zijn voor een belangrijk deel in het bibliometrisch onderzoek vergaard (bijlage 5).

Ook het derde criterium, relevantie, is in het licht van die vier doelgroepen beoordeeld. Het vierde criterium, vitaliteit, is niet aangepast omdat dit in feite de algemene vraag betreft hoe een instituut wordt geleid en op de toekomst voorbereid.

De verbreding van de criteria had ook gevolgen voor de behandeling van de output van het SCP. Om recht te doen aan de balans tussen wetenschappelijke en maatschappelijke waarde en de beleidsrelevantie is de commissie te rade gegaan bij het werk van de Sociaal-Wetenschappelijke Raad en de Raad voor Geesteswetenschappen van de KNAW en bij het ERiC project van KNAW, VSNU en NWO³. Voor de uitwerking hiervan zie bijlage 5, blz. 8 e.v.

Het SEP hanteert een waarderingschaal, van 1 (unsatisfactory) naar 5 (excellent). Dit is door de commissie gevolgd, maar geïnterpreteerd voor de bijzondere positie van het SCP. De *ratings* worden in het SEP als volgt benoemd:

- Excellent: work that is at the forefront internationally, and which most likely will have an important and substantial impact in the field. Institute is considered an international leader.
- Very good: work that is internationally competitive and is expected to make a significant contribution; nationally speaking at the forefront in the field. Institute is considered international player, national leader.
- Good: work that is competitive at the national level and will probably make a valuable contribution in the international field. Institute is considered internationally visible and a national player.
- Satisfactory: work that is solid but not exciting, will add to our understanding and is in principle worthy of support. It is considered of less priority than work in the above categories. Institute is

³ Judging Research on its Merits, 2005, SWR en RGW, en Spaapen J., H. Dijkstra en F. Wamelink, Evaluating Research in Context, 2007, Den Haag

nationally visible.

- Unsatisfactory: work that is neither solid nor exciting, flawed in the scientific and/or technical approach, repetitions of other work, etc. Work not worthy of pursuing.

De commissie interpreteert deze *ratings* als volgt:

- Excellent: uitmuntend werk dat hoogstwaarschijnlijk een belangrijke en substantiële impact in het veld zal hebben. Het instituut wordt internationaal als vooraanstaand beschouwd.
- Very good: zeer goed werk waarvan mag worden verwacht dat het een belangrijke impact in het veld zal hebben; op nationaal niveau vooraanstaand, internationaal gewaardeerd als belangrijke speler.
- Good: goed werk dat nationaal wordt gewaardeerd en internationaal een belangrijke bijdrage levert. Het instituut is nationaal een belangrijke speler en internationaal zichtbaar.
- Satisfactory: werk dat betrouwbaar is maar niet opwindend. Het draagt bij aan ons begrip van problemen en vraagstukken en is het in principe waard om te worden ondersteund. Het instituut is zichtbaar op nationaal niveau.
- Unsatisfactory: werk dat noch betrouwbaar noch opwindend is, wetenschappelijk en/of technisch niet aan de maat. Niet voldoende om mee door te gaan.

De commissie heeft ervoor gekozen de tekst van het SEP voor de verschillende niveaus van waardering zoveel mogelijk letterlijk te nemen, maar daarbij uiteraard wel rekening te houden met de brede doelstelling van het SCP. Voor wat betreft het niveau van rating betekent dit dat een facet waarop een instelling (in casu het SCP) bevredigend opereert de waardering 'satisfactory' krijgt; dat oordeel is dus in dit rapport geen eufemisme voor 'eigenlijk niet in orde', of negatieve appreciaties van soortgelijke strekking. Qua resultaat betekent dit dat het hele scala van ratings wordt gehanteerd, en dat niet is meegegaan in de elders gesignaleerde inflatoire tendentie op grond waarvan goede en bevredigende prestaties als zeer goed of uitmuntend te boek kwamen te staan.⁴

De commissie realiseert zich dat het moeilijk is het instituut te vergelijken met andere instituten. Er zijn weliswaar andere planbureaus, maar niet op het terrein van het SCP. Voor zover bekend zijn die andere planbureaus ook niet volgens de methode van het SEP geëvalueerd. Er zijn ook instituten die zich richten op sociaal en cultureel onderzoek, maar dat zijn veelal academische instituten met een missie die in het algemeen veel meer is gericht op de wetenschappelijke gemeenschap. Daardoor is het bijvoorbeeld moeilijk de productie in wetenschappelijke tijdschriften te vergelijken. Daartegenover staat dat academische instituten onderwijs geven en dus niet hun volledige tijd aan wetenschappelijk onderzoek kunnen besteden. De commissie heeft, dit alles overwegende, getracht de prestaties van het SCP te wegen volgens de hierboven beschreven interpretatie van de SEP-criteria. Om daarbij toch enige vorm van benchmarking voor de kwaliteit en productiviteit te hanteren heeft de commissie haar oordeel afgemeten naar enkele evaluatierapporten over sociaal-wetenschappelijk onderzoek: een evaluatie uitgevoerd door de VSNU⁵, een evaluatie uitgevoerd voor het KNAW-instituut KITLV, en een evaluatiemethode die door de onderzoeksschool CERES wordt gehanteerd. De commissie heeft dus haar eigen normen gehanteerd (de inschatting van de kwaliteit volgens de bovenbeschreven 5 ratings), en de genoemde rapporten gebruikt als globaal referentiekader (zie voor verdere toelichting 3.4)

⁴ "Trust, but verify", Het eerste rapport van de Meta Evaluatie commissie Kwaliteitszorg Wetenschappelijk Onderzoek, KNAW, januari 2007, Aandachtspunt 11.

⁵ *Socio-Cultural Sciences*, Series: Assessment of Research Quality, Utrecht, 2001; KNAW, Evaluation Of The Koninklijk Instituut Voor Taal-, Land-, En Volkenkunde (KITLV), Royal Netherlands Institute For Southeast Asian And Caribbean Studies, Leiden, 1999-2004, Amsterdam, 2006. CERES, The CERES (and EADI) system of valuation of research output, Utrecht, 2007, <http://ceres.fss.uu.nl>

2. BEOORDELING VAN HET INSTITUUT

2.1 Missie, beleid en strategie

In dit hoofdstuk gaat het over verschillende aspecten van het beleid van het instituut als geheel. Aan de orde komen achtereenvolgens de missie, leiderschap, resources (*human* en financieel), faciliteiten, de academische reputatie, de maatschappelijke relevantie en de vitaliteit. Het hoofdstuk wordt afgesloten met een puntsgewijze sterkte-zwakke analyse.

In deze eerste paragraaf wordt de missie van het SCP besproken, en het beleid dat wordt gevoerd om deze missie te realiseren. Daaronder valt ook de situatie rond bestuur en toezicht ('governance').

Missie

Het Sociaal en Cultureel Planbureau, ingesteld bij Koninklijk Besluit in 1973, verricht sociaalwetenschappelijk onderzoek op het gebied van het sociaal en cultureel welzijn van de Nederlandse bevolking ten behoeve van het overheidsbeleid. Het bureau heeft tot taak de sociale en culturele situatie in Nederland te beschrijven. Tot de missie behoort ook het bijdragen aan verantwoord beleid, in het bijzonder het interdepartementale beleid, inclusief de beoordeling van het gevoerde beleid. Het bureau ressorteert onder de minister van Volksgezondheid, Welzijn en Sport.

Het werkprogramma van het SCP wordt door de minister van VWS vastgesteld. Vaste onderdelen van dat programma zijn de tweejaarlijkse rapportages *Sociaal en Cultureel Rapport* en *Sociale Staat van Nederland*, en het vierjaarlijkse *Memorandum Quartaire Sector* ten behoeve van de kabinetsformatie. Het bureau publiceert daarnaast openbaar toegankelijke rapporten en werkdocumenten die gericht zijn op het professionele en bestuurlijke kader in de quartaire sector, het wetenschappelijke forum en op de media. Bovendien verstrekt het bureau adviezen ten behoeve van het beleid, ondermeer door de deelname van de directie aan adviescolleges, commissies en interdepartementale overlegorganen.

Het bureau is eigenstandig, evenals andere planbureaus, en wordt geadviseerd door een Begeleidingscollege, onder voorzitterschap van mw. Drs. H. d'Ancona. De directie wordt gevormd door Prof. dr. P. Schnabel, directeur, en Dr. R.V. Bijl, adjunct-directeur.

Beleid en strategie

Het SCP werkt in een complexe omgeving van beleid en politiek en rapporteert en adviseert op basis van wetenschappelijk onderzoek. Zoals het SCP zelf verwoordt, heeft het daarbij de ambitie "op ooghoogte willen staan met het wetenschappelijke forum en tegelijk de ogen van het maatschappelijke forum op je gericht willen zien." Om de prikkel van het wetenschappelijke forum te benutten wordt congresbezoek en wetenschappelijk publiceren aangemoedigd, en worden verbindingen gezocht met universiteiten in de vorm van bijzonder-hoogleraarschappen en het voltooiën van dissertaties.

Inhoudelijk ligt de nadruk van het bureau op het burgerperspectief, wat staat voor zowel het kijken naar, als vanuit de burger. Het SCP realiseert zich dat de relatie tussen overheid en individu tal van intermediaire organisaties en instellingen betreft, die het perspectief van de individuele burger overstijgen. De directie ziet het als wenselijk om dit meso-nivo meer aandacht in het onderzoek te geven. Kern van het onderzoek zal blijven liggen op Nederland, maar er is steeds meer vraag naar vergelijking met elders, naar benchmarking, zodat inmiddels samenwerking is gezocht in Europees verband.

Het onderzoeksterrein van het SCP is zeer breed en vergt expertise op tal van thema's en hun beleidsaspecten, evenals methodologische kennis en inspanning op het gebied van dataverzameling en -bewerking. De organisatie van het SCP bestaat daarom uit acht afdelingen gericht op

inhoudelijke thema's, een ondersteunende afdeling informatievoorziening en automatisering ten behoeve van dataverzameling en methodologie, en een afdeling bedrijfsvoering. Vanwege de breedte van de thema's werkt het SCP samen met andere Nederlandse onderzoeksinstellingen zoals RIVM, NIVEL en het Trimbos instituut, en met universitaire onderzoeksgroepen.

Ontwikkelingen in politiek en beleid zijn zeer bepalend voor de onderzoeksagenda van het SCP, zoals de directie aangeeft. Uit de gesprekken met de onderzoekers leidt de commissie af dat zij de onderzoeksvragen nader specificeren aan de hand van de eigen expertise met betrekking tot de inhoudelijke thema's. Zo is er bij de totstandkoming van de onderzoeksagenda sprake van een zekere wisselwerking tussen vraag en aanbod.

De commissie is van oordeel dat het SCP een belangrijke functie vervult op het vlak van onderzoek naar welzijn en cultuur. Het bureau voorziet op een goede manier in een duidelijke behoefte aan informatie en analyse bij beleidsmakers; het heeft gezag. Ook bij het maatschappelijk veld van betrokken organisaties en instellingen, bij de politiek en in de media is dat het geval. De evaluatiecommissie constateert dat het bureau zich door positie en taakstelling in een zeer dynamische situatie bevindt, die veel aandacht vergt voor de eigen strategie. Het bureau staat voortdurend voor de opgave een balans te vinden tussen de wens om beleidsvragen te beantwoorden en de ambitie om gedegen wetenschappelijk onderzoek te doen. Dat is een vraagstuk dat de onderzoeksagenda betreft. Deze wordt op hoofdlijnen bepaald door beleidsprioriteiten en de verschuivingen daarin. In de uitwerking van de vragen is echter de eigen opgebouwde expertise vaak bepalend. De commissie meent, dat als het gaat om het zoeken naar een balans tussen die twee ambities, het SCP daarin op de korte termijn steeds weer in blijkt te slagen. Het SCP is vaak in staat om op korte termijn beleidsrelevante uitwerkingen te geven van aangereikte onderzoeksvragen, bijvoorbeeld in het geval van een onderzoeksrapport ten behoeve van de commissie Dijsselbloem, bij de Memoranda Quartaire Sector en bij diverse ministeriële notities.

Bij het zoeken naar die balans tussen beleidsoriëntatie en academische wetenschap kan zich ook de situatie voordoen dat de eigen expertise, hoe waardevol ook, in de weg zit. Dat is het geval wanneer zich bijvoorbeeld nieuwe (beleids-)vraagstukken aandienen of zich nieuwe ontwikkelingen voordoen op methodologisch of wetenschappelijk gebied. De vraag is dan of het SCP voldoende in staat is om op veranderingen te reageren. In een van de gesprekken met stakeholders werd het terrein van de Volksgezondheid en de Zorg genoemd als voorbeeld van een gebied waarop het SCP onvoldoende heeft gereageerd op nieuwe ontwikkelingen. Andere instituten (in het bijzonder het NIVEL) hebben daar de rol van het SCP voor een belangrijk deel overgenomen. Het gaat dus niet alleen om de gewenste ontwikkeling van de eigen expertise, maar ook om de positionering ten opzichte van andere onderzoeksinstellingen. Een ander voorbeeld van een terrein waarop het SCP nog nauwelijks actief is betreft het veld van *'crime and justice'* en slachtofferschap-onderzoek, waarop met name het WODC en sinds kort Intervict (UvT) opereren. Genoemde voorbeelden geven een spanningsveld aan waarin het SCP staat en waarin het voortdurend dient te reflecteren op de balans tussen wetenschappelijke koers, de beleidsstrategie, de eigen thematiek en samenwerkingsrelaties in een langere termijn perspectief. De komende bezuinigingen brengen bovendien beperkingen met zich mee in budget en personeel, hetgeen de urgentie van dit centrale vraagstuk verhoogt.

De commissie is van oordeel dat deze reflectie op de lange termijn strategie meer structurele aandacht verdient dan nu het geval is en vooraf moet gaan aan de invulling van de ambitie om het huidige onderzoeksperspectief te verbreden met het meso-nivo van organisaties en instellingen in de verzorgingsstaat. In het licht van de genoemde bezuiniging maakt de commissie ook in de paragraaf over financiële hulpbronnen (2.3, hieronder) opmerkingen die deze strategische reflectie kunnen voeden.

Bestuur en toezicht

Het SCP is geen zelfstandige rechtspersoon en is voor wat betreft het toezicht ondergebracht bij het ministerie van VWS. De minister van VWS geeft goedkeuring aan het tweejaarlijkse werkplan. De onderwerpen en onderzoeksthema's van het SCP worden echter door vrijwel alle ministeries aangedragen en zijn in toenemende mate intersectoraal van aard. De positie binnen het ministerie van VWS is in de loop der tijd minder vanzelfsprekend geworden, terwijl de banden met andere ministeries sterker worden, echter zonder dat *een* daarvan een duidelijke basis biedt. Uit de gesprekken is het de commissie gebleken dat de huidige ambtelijke inbedding onvoldoende verankerd is; er is niemand die zich verantwoordelijk voelt voor het SCP, zo lijkt het. De commissie acht dit een serieus punt van aandacht, temeer omdat de huidige begeleidingsstructuur onvoldoende lijkt te zijn gericht op de positionering van het SCP. Het Begeleidingscollege waarin vertegenwoordigers van diverse stakeholders (ministeries, politiek, andere bureaus) plus enkele onafhankelijke leden zitting hebben zou die rol kunnen hebben, maar heeft die op dit moment niet. Het houdt zich vooral bezig met de onderwerpen en, in een meer retrospectief perspectief, de inhoud van rapporten van het SCP. Het college is bovendien erg omvangrijk, komt niet heel regelmatig bij elkaar en de opkomst is wisselend. Wel bespreekt het college de tweejaarlijkse plannen, maar erover oordelen is moeilijk vanwege de grote afstand, aldus de voorzitter van het college. De evaluatiecommissie acht het noodzakelijk dat de *governance* structuur wordt herbezien. Zeker gezien de onduidelijke positie van het SCP, werkend voor vrijwel alle ministeries, maar daardoor eigenlijk 'van' geen enkel departement, kan het nuttig zijn een structuur te overwegen waarin bij voorbeeld een Raad van Toezicht met enig gezag de belangen van het SCP bij de overheid kan vertegenwoordigen.

Samenvattend: wat betreft missie en doelstellingen constateert de commissie dat die helder zijn en conform hetgeen voor planbureaus gangbaar is. Het SCP heeft gezag in kringen van beleid en politiek. De reflectie op de langere termijn strategie verdient meer aandacht, en dat geldt eveneens voor de bestuurs- en toezichtstructuur.

2.2 Leiderschap

Leiderschap heeft verschillende aspecten. Intern is het belangrijk hoe de organisatie wordt aangestuurd. Daarbij gaat het om de directeur, de adjunct-directeur en de hoofden van de afdelingen. Extern gaat het om het 'management' van de relaties met de omgeving en de publieke zichtbaarheid.

Om met dat laatste te beginnen. In de afgelopen jaren heeft het SCP onder leiding van de huidige directeur een herkenbare positie nagestreefd en verkregen in beleid en politiek, en ook, maar in mindere mate in de maatschappij en de wetenschap. Uit de gesprekken die de evaluatiecommissie heeft gevoerd met stakeholders in beleid en maatschappij is naar voren gekomen dat de huidige directeur in de verwezenlijking van deze positie een centrale rol heeft vervuld en nog vervult. Er is algemeen veel waardering voor de wijze waarop hij dat doet en hij wordt gezien als een belangrijke reden voor het succes en het gezag van het SCP. De commissie erkent en waardeert dat voluit, maar ziet ook wel een gevaar. De kracht hiervan kan ook als een zwakte worden gezien als andere onderzoekers van het SCP daardoor minder prominent in beeld komen. Het beleid van de directeur is er weliswaar op gericht om juist de onderzoekers met hun onderwerp 'in beeld' te laten komen, wat inmiddels ook wel zijn vruchten afwerpt, maar geen enkele andere onderzoeker trekt zozeer de aandacht als de directeur. De commissie constateert wel dat een aantal afdelingshoofden de laatste jaren er in slaagt een eigen openbaar profiel op te bouwen; zij vindt dat een goede zaak, want het is niet goed als een instituut teveel op de bekendheid van één persoon leunt.

Het andere punt betreft de interne aansturing. De vrijheid om op dat punt eigen beleid te voeren is gering. Planbureaus zijn immers in de eerste plaats ingesteld om nuttig te zijn voor het beleid. Het welslagen van een planbureau wordt dus voor een belangrijk deel bepaald door de aansluiting die men weet te bewerkstelligen bij vragen van beleid en politiek, en in mindere mate van andere

maatschappelijke sectoren. Over bepaalde thema's worden meerjaren afspraken gemaakt (bv. de Rapportage Ouderen op verzoek van VWS) en daarmee wordt een deel van de formatie vastgelegd, evenals een deel van de methodologische benadering. De mogelijkheden voor een directie om een eigen koers te varen zijn dus beperkt, en de huidige directeur zegt daarover: "we zijn niet helemaal vrij, we opereren voornamelijk reactief, op basis van wat kabinet doet of vraagt, we zijn uiteindelijk een ambtelijke organisatie". Het gevaar van teveel reactief zijn is dat er een diffusie optreedt van onderwerpen waar men zich mee bezig houdt. Dat is bij het SCP inderdaad het geval. Het aantal substantiële thema's waar het bureau aan werkt is aanzienlijk (een kleine twintig) en de commissie vraagt zich af of dat niet teveel is voor de relatief geringe staf van het bureau, zeker gezien de aangekondigde krimp van 20%. De directeur geeft ook aan dat het moeilijk is om medewerkers die eenmaal op een bepaald onderwerp zitten daar vanaf te krijgen. Dat geldt zeker voor het longitudinale onderzoek.

Hoewel de commissie zich realiseert dat de mogelijkheden voor de directie om intern beleid te maken beperkt zijn, is zij toch van mening dat de directie meer werk zou moeten maken van focusering, zeker in het licht van de aangekondigde bezuinigingen. De directeur heeft aangegeven dat hij daar niet zo'n voorstander van is: "welzijn zit overal, en ik vind alles interessant", maar de commissie acht nadere concentratie noodzakelijk om te voorkomen dat de kwaliteit verwaterd.

De commissie vindt dat het leiderschap zeer goed vervuld wordt. De externe functie van het leiderschap wordt uitstekend uitgevoerd, maar intern ligt het gevaar op de loer dat de kwaliteit wordt aangetast door een te grote hoeveelheid onderwerpen en te weinig drang om te concentreren.

2.3 Resource beleid

In deze paragraaf worden de facetten *funding policies* en *human resources* aan de orde gesteld.

Het SCP heeft een regulier budget van € 5.850.000,- (per 1 juli 2006) en verwerft daarnaast ongeveer de helft van dat bedrag in contract research (€ 2.704.000 in 2006). Dat wil zeggen dat ongeveer een derde van de middelen uit externe financiering bestaat. In de zelfevaluatie liet het SCP blijken dat men dat deel niet verder wilde laten groeien. Inmiddels is, na aankondiging van een nieuwe bezuinigingsronde die gedachte weer op losse schroeven komen te staan.

De personele omvang van het SCP is klein in verhouding tot andere planbureaus, zoals CPB en MNP. In de afgelopen bezuinigingsronden is deze teruggebracht van 71 fte vaste formatie naar 59,6 fte. Het aandeel tijdelijke staf is op dit moment 16% van het totaal. Gezien de aangekondigde bezuinigingen zal in de komende jaren de omvang van het vaste personeel verder moeten worden teruggebracht. De directie hoopt dit te kunnen doen zonder gedwongen ontslagen en wil deze ontwikkeling verder het hoofd bieden door nauwere samenwerking met andere instituten en universitaire groepen, bijvoorbeeld op het vlak van dataverzameling en -verwerking. De voorziene bezuinigingsronde kan ook een gevaar vormen voor de cruciale expertise van het instituut, het - kostengevoelige - longitudinale onderzoek.

Een andere oplossing om de bezuinigingen het hoofd te bieden is, zoals gezegd, nog meer externe financiering. Hieraan kleeft het gevaar dat de onafhankelijkheid van het instituut verder onder druk komt te staan. De stakeholders met wie de evaluatiecommissie heeft gesproken (zie bijlage 4) hechten vrij unaniem aan een bureau met een onafhankelijk imago. De groei van de omvang van het opdrachtonderzoek heeft van daaruit beziens duidelijke grenzen, ook ten opzichte van commerciële onderzoeksbureaus. Een te grote omvang van het opdrachtonderzoek kan ook een negatieve invloed hebben op de adviserende taken van het SCP.

Bij dit alles komt nog, dat het voor de strategische ontwikkeling van het bureau als gezaghebbend instituut van groot belang is dat er ruimte en tijd blijft bestaan voor inhoudelijke ontwikkeling in onderzoeksthema's, en voor methodologische en theoretische verdieping. Deze ruimte wordt door

bovengeschetste ontwikkeling verder ingeperkt. De commissie acht het van belang, ook voor het SCP, dat planbureaus een dergelijke ruimte voor strategisch werk afbakenen en wijst op de praktijk op dit punt bij de andere planbureaus.

Reflecterend op deze problematiek kwam bij de commissie wel de gedachte op of het dreigend budgettaire perspectief ook zou kunnen worden gepareerd, indien het SCP erin zou slagen om voor sommige delen van zijn thans nog op basis van project- of programmafinanciering gefaciliteerde onderzoek, omzetting tot structurele financiering te realiseren. Een andere gedachte was dat er wellicht behoefte is aan een heroriëntatie op de rol van het SCP in relatie tot andere kennisaanbieders op de 'markt' waarop het SCP opereert. Zou het SCP niet meer een rol kunnen gaan spelen als een 'makelaar' in voor de relevante beleidsinstanties benodigde kennis – zonder die altijd zelf te vergaren, maar juist andere instellingen daarin betrekking en aansturend - waarbij het SCP zich naast die rol voor wat betreft zijn eigen onderzoek op kernterrain en –taken concentreert, waardoor het dan gemakkelijker de noodzakelijke kritische massa zal kunnen behouden?

Met betrekking tot de *human resources* merkt de commissie op dat het SCP de staf de gelegenheid biedt om zich terdege te verdiepen in zowel de wetenschappelijke als beleidsmatige aspecten van de onderwerpen. Deelname aan het wetenschappelijk debat wordt aangemoedigd, onder meer door het stimuleren externe publicaties. Ook wordt bevorderd dat de junior medewerkers promoveren en dat senior-medewerkers, waar mogelijk, deeltijd posities bekleden aan universiteiten om inhoudelijke verdieping en verbreding van de expertise mogelijk te maken. Het instituut weet mede hierdoor voldoende junior onderzoekers aan te trekken en verder op te leiden. Uit de gesprekken maakt de commissie op dat de staf het aantrekkelijk vindt om bij het SCP te werken op het snijpunt van wetenschap en beleid; er is een sterke motivatie werk te produceren "dat er toe doet." Tekenend voor het enthousiasme van de staf is het lage ziekteverzuim.

Naast deze positieve punten vond de commissie ook enkele punten van zorg. De kansen om door te stromen in de eigen organisatie zijn beperkt, maar de medewerkers lijken dit op de koop toe te nemen. De geringe mobiliteit is in zekere zin het gevolg van feit dat medewerkers het SCP als een prettige werkomgeving ervaren: senior onderzoekers hebben doorgaans lange dienstverbanden, waardoor de doorstroming van jongere onderzoekers en van vrouwen naar hogere rangen of naar andere posities wordt bemoeilijkt. De commissie signaleert ook dat er beperkte mobiliteit is van onderzoekers over de verschillende afdelingen. De commissie mist een mobiliteitsplan, waarin hieraan aandacht wordt besteed, alsmede aan een aantal andere onderwerpen zoals de positie van vrouwen, horizontale mobiliteit over de afdelingen, de begeleiding van jonge onderzoekers en doorgroeimogelijkheden op het brede terrein van beleid en wetenschap.

De mogelijkheden tot dynamiek worden nog op een andere manier bemoeilijkt. Onderzoekers blijken weliswaar zeer gemotiveerd te zijn om zich langdurig te verdiepen in 'hun' onderwerp, maar de schaduwzijde daarvan is dat daardoor moeilijker is om andere onderwerpen op te pakken. En die flexibiliteit is wel gewenst in een beleidsomgeving. Voorts blijkt het lastig te zijn om de rapporten tijdig te voltooien, iets dat met de stijging van het aantal opdrachtonderzoeken van groter belang is geworden. Het benutten van een systeem voor tijdsbewaking staat bij het SCP nog in de kinderschoenen.

Samenvattend, met de *human resources* zit het redelijk goed, maar de financiële toekomst ziet er somber uit. Daardoor zal het moeilijker worden een goed *human resource* beleid te blijven voeren dat tegemoet komt aan de noodzaak van meer mobiliteit, bredere inzetbaarheid en toestroming en begeleiding van junior onderzoekers.

Er zal voor de kern van het werk van het SCP weinig anders zijn weggelegd dan de noodzaak om de nering naar de tering te zetten. De commissie acht het van belang op te merken dat een scherpe focusering en een daarmee samenhangende ruimte voor verdiepend strategisch onderzoek, en mogelijk een andere relatie tot het totale kennisveld, daarbij behulpzaam kunnen zijn.

2.4 Faciliteiten en bedrijfsvoering

De commissie heeft ten aanzien van dit onderwerp gekeken naar de kwaliteit van de faciliteiten en naar enkele punten uit de structuur van de organisatie.

Het SCP biedt zijn onderzoekers zeer goede faciliteiten qua huisvesting, dataverzameling en bibliothecaire voorzieningen. Dit is uiteraard van belang voor de onderzoekers van het SCP, maar ook voor de partners met wie het SCP samenwerkt. De evaluatiecommissie bemerkte hierover veel enthousiasme bij de medewerkers die het SCP over het algemeen als een aantrekkelijke werkplek beschouwen. Dit blijkt ook uit een personeelsonderzoek dat is uitgevoerd door het ministerie van VWS.

Intern is het bureau georganiseerd in onderzoeksgroepen aan de hand van een achttal onderwerpen. Dit zijn 1. Arbeid, Inkomen en Sociale Zekerheid (hoofd: drs. C. Vrooman), 2. Zorg (drs. J. Timmermans), 3. Educatie en Minderheden (dr. J. Dagevos), 4. Tijd, Media en Cultuur (prof. dr. J. de Haan), 5. Emancipatie, Jeugd en Gezin (prof. dr. S. Keuzenkamp), 6. Participatie en Bestuur (prof. dr. P. Dekker), 7. Wonen, Leefbaarheid en Veiligheid (dr. V. Veldheer), en 8. Quartaire Sector (drs. E. Pommer). Het bureau heeft bovendien twee ondersteunende stafafdelingen (Bedrijfsvoering en Informatievoorziening & Automatisering). De onderzoeksgroepen en afdelingen wordt geleid door een hoofd, en hebben elk een eigen staf. De omvang van de verschillende groepen c.q. afdelingen is relatief klein en varieert van rond de vijf tot rond de tien medewerkers.

Overleg en coördinatie tussen de groepen en afdelingen gebeurt in het stafoverleg waarin de hoofden elkaar op de hoogte brengen van rapporten en andere producten, en van plannen. Om de vraagstukken en ontwikkelingen op de terreinen van het sociaal en cultureel beleid adequaat te kunnen onderzoeken is het SCP in toenemende mate samenwerkingsrelaties aangegaan met de andere planbureaus (met name CBS, CPB en ook RPB), andere onderzoeksinstituten (RIVM, TNO, NIVEL, Trimbos instituut en WODC), en met academische onderzoeksgroepen (onder meer NIDI, UvA, VU, EUR). Daarnaast zijn er samenwerkingsverbanden op Europees vlak. Op het vlak van dataverzameling werkt het bureau in toenemende mate ook met uitbesteding van onderzoek, vooral in de uitgebreide surveys. De toename van externe projecten heeft geleid tot meer aandacht voor tijdsplanning en projectmanagement, iets wat minder ontwikkeld was bij het SCP. Dat laatste geldt ook voor het systematisch volgen van wat er gebeurt met producten van het SCP.

Samenvattend stelt de commissie vast dat het SCP beschikt over zeer goede faciliteiten, die door het personeel zeer worden gewaardeerd. Op het terrein van de bedrijfsvoering lijken zich geen grote problemen voor te doen, maar zouden er wel verbeterlagen mogelijk zijn op het gebied van projectmanagement, zeker in het licht van toenemende samenwerking met externe partners. De commissie vraagt zich af overigens wel of acht onderzoeksgroepen voor een relatief klein bureau niet teveel van het goede is.

2.5 Academische reputatie

Hierbij heeft de commissie gekeken naar zowel de reputatie voor wat betreft de vergelijking met de academische wereld, als voor wat betreft de wetenschappelijke aspecten van de onderzoeksmethoden, dit alles rekening houdend met de brede missie van het SCP.

Het SCP staat een multidisciplinaire aanpak in onderzoek voor, waarbij het kwantitatieve empirische karakter een belangrijke component blijft. In de zelfevaluatie zegt het SCP “op ooghoogte” te willen staan met de wetenschappelijke gemeenschap en tegelijkertijd de ogen van de maatschappij op zich gericht te willen hebben. Het onderzoek is voor het overgrote deel toegepast wetenschappelijk van aard, gericht op beschrijving en analyse van maatschappelijke ontwikkelingen en (ex-ante)evaluatie van beleid. Daarnaast richt men zich op het opstellen van verkenningen, ramingen en scenario's en op het formuleren beleidsrelevante conclusies en beleidsaanbevelingen.

Anders dan universitaire onderzoeksgroepen werkt het bureau dus in de eerste plaats in een beleidscontext en in veel mindere mate in een academische context. De beleidscontext wordt gekenmerkt door wisselende vraagstellingen en een zich soms snel ontwikkelende beleidsvraag. Het betreft een brede beleidscontext, want bijna alle ministeries behoren tot het werkkterrein van het SCP. De onderzoeksproductie richt zich dus niet in de eerste plaats op academische media. Een vergelijking met academische onderzoeksgroepen ligt daarom niet zonder meer voor de hand. Wel heeft het bureau de expliciete ambitie om werk te verrichten op wetenschappelijk niveau. Het nastreven van academische reputatie is daarmee onderdeel van beleid, zo meldt het SCP in de zelfevaluatie. Het SCP onderhoudt samenwerkingsrelaties met diverse universitaire groepen, zowel op thematisch (inhoudelijk) vlak als op het gebied van onderzoeksmethoden. Het promoveren wordt gestimuleerd en er is een groeiend aantal promoties. Bijna tweederde van de medewerkers is gepromoveerd. Ook worden door medewerkers bijzonder hoogleraarschappen aangegaan aan Nederlandse universiteiten en worden verbanden gezocht met hogescholen. Vijf stafleden bekleden hoogleraarsposities en een stafid is lector aan een hogeschool.

Voor wat betreft de methodische kant van het onderzoek van het SCP kwam uit de gesprekken met de academische stakeholders het volgende naar voren. Er is een groeiende vraag is naar analyse en verklaring van nieuwe relevante ontwikkelingen. Het vergt een flexibele opstelling ten opzichte van de beste methoden om die nieuwe vragen te beantwoorden. Sommige vraagstukken in de huidige samenleving zijn minder goed te beoordelen met (alleen) kwantitatieve methoden, bv. migratie, integratie, sluimerende ontevredenheid. En hoewel er grote waardering is voor het werken met goede en belangrijke databestanden (en ook voor het feit dat deze beschikbaar worden gesteld), als ook voor de beschrijvende analyses van het SCP, werd ook de vraag opgeworpen of de gebruikte survey-methoden niet gedateerd zijn. Uit de gesprekken met de SCP-onderzoekers blijkt dat men oog heeft voor dit punt, maar dat het invlechten van nieuwe methoden in de traditie van het kwantitatief empirisch onderzoek zorgvuldigheid vergt om de kwaliteit ervan te kunnen handhaven. Dat geldt in het bijzonder voor het veranderen van vragen in de longitudinale survey onderzoeken. De commissie erkent dat die longitudinale aanpak continuïteit in personeel en methodiek vereist. Echter, zoals blijkt uit de zelfevaluatie, is het SCP niet alleen kwantitatief georiënteerd in zijn methoden, maar worden er ook kwalitatieve methoden gebruikt. Het SCP ziet zichzelf op dit punt als verbredend. Naar de mening van de commissie wordt er echter nog te weinig gebruik gemaakt van meer kwalitatieve of meer geavanceerde kwantitatieve onderzoeksmethoden; het SCP hanteert een te beperkte methodologische waaier. Dit beeld bleek ook in de focusgroepen van zowel academische als maatschappelijke stakeholders te bestaan. Een voorbeeld dat daar werd genoemd is het vragenlijst onderzoek naar lees- en boekenkoopgedrag waarbij steeds ‘gerapporteerd gedrag’ wordt gemeten terwijl men spreekt over het meten van gedrag, hetgeen iets anders is. Een ander voorbeeld betreft de kritiek dat het SCP in bepaald onderzoek teveel vertrouwt op enquêtegegevens en te weinig gebruik maakt van meer kwalitatieve methoden, zoals diepte-interviews en focusgroepen. De commissie acht het voor de kwaliteit van het werk en de levensvatbaarheid van het SCP van belang dat het SCP zich richt op methodologische verbreding, bv. onderzoeksmethoden gebaseerd op sociale sporen, digitaal zowel als via registratie (*unobtrusive measures*). Voor het SCP blijkt dit nog vrijwel onontgonnen terrein.⁶

⁶ Door de commissie werden uit verschillende gebieden de volgende voorbeelden genoemd: (I) In de economische wetenschap wordt al een aantal jaren onderzoek gedaan naar hoe mensen bindingen met elkaar aangaan in de context van game theory waarbij wordt gewerkt met gedragsobservaties in experimentele settings. (II) In criminologisch onderzoek werken sommige onderzoekers met beelden, bv. video's van verloederings, om vast te stellen of bijv. de *broken windows theory* correct is. (III) het WODC en Universiteit Twente werken met *mystery guests* om vast te stellen of mensen doen wat ze zeggen in een lopend onderzoek naar de effecten van zelf-certificering van bepaalde video/gaming/film uitingen door betreffende beroepsbranches.

Naar het oordeel van de commissie zou het SCP dat niet noodzakelijkerwijs allemaal zelf hoeven te ondernemen, maar zou het daar andere instellingen bij kunnen betrekken als daar meer ervaring is met zulke methodieken. Wel vergt dit dat binnen het SCP niet alleen een openheid is voor dergelijke benaderingen van de sociale werkelijkheid, maar dat er ook sprake is van voldoende kennis inzake dergelijke methodes om de bruikbaarheid ervan voor bepaalde vraagstellingen te kunnen inschatten.

De bibliometrische analyse die de commissie heeft doen uitvoeren (bijlage 5), laat zien dat de academische reputatie van het SCP in Nederland zeer duidelijk waarneembaar is en zijn basis heeft in de reguliere en thematische rapporten en –in mindere mate - ook in de wetenschappelijke publicaties van de afzonderlijke onderzoekers. De reputatie is te karakteriseren als een waardering door de wetenschap van de analyses van actuele vraagstukken in de Nederlandse verzorgingsstaat en de beschrijving van de situaties op dat gebied.

De internationale reputatie van het SCP is, behoudens de samenwerking in Europees verband, beperkt. De commissie merkt daarbij op dat dat gezien de taakstelling en (beleids-)context ook niet de eerste prioriteit heeft, maar dat deelname aan het wetenschappelijke debat zowel de kwaliteit als de relevantie van het onderzoek bevordert.

De evaluatiecommissie beoordeelt de academische reputatie in zijn totaliteit als goed. Dat geldt de nationale reputatie. De multidisciplinaire insteek is positief, maar de commissie ziet ook de uitdagingen die voortvloeien uit het gebruik van meer diepgaandere (theoriegestuurde) kwalitatieve analyses en determinanten analyses. De commissie onderschrijft dan ook de noodzaak die het SCP zelf ziet tot theoretische verdieping, zowel met betrekking tot de onderzoeken in de afzonderlijke thema's, als in de ontwikkeling van de onderzoeksagenda van het instituut en de eigen vormen van expertise.

2.6 Beleids- en maatschappelijke relevantie

In deze paragraaf gaat de commissie in op de strategische aspecten van zowel de beleidsmatige als de bredere maatschappelijke relevantie ('societal relevance' in de SEP scorelijst). Voor wat betreft de relevantie van het onderzoek zelf kent het SEP een afzonderlijke categorie, die in hoofdstuk 3 aan de orde komt.

De primaire taak van het SCP, het verrichten van *beleids*relevant wetenschappelijk onderzoek, wordt in de eerste plaats ingevuld aan de hand van reguliere en thematische rapportages. Volgens de zelfevaluatie zijn deze tevens gericht op een breed publiek van professionele en andere belanghebbenden. Meer specifiek gericht op het beleid zijn het memorandum quartaire sector en de diverse adviezen en notities en rapporten die op departementaal verzoek geschreven worden.

De stakeholders waarmee de commissie gesproken heeft, beoordelen het SCP als instituut over het algemeen als zeer relevant en gezaghebbend in politieke en beleidskringen. Er is veel waardering voor reguliere rapporten, maar voor andere rapporten wordt de beleidsimpact als meer diffuus beoordeeld. Uit de gesprekken met de stakeholders blijkt ook dat de beleidsimpact die voortkomt uit de deelname aan ambtelijke commissies ('het ambtelijk voorportaal') hoog wordt aangeslagen. Dit schrijven zij goeddeels toe aan de prominente aanwezigheid van de directeur in deze commissies, waarbij tegelijkertijd ook wordt gewezen op de kwetsbaarheid die de unieke positie van de directeur met zich mee kan brengen voor het SCP.

De behoefte aan strategisch advies groeit volgens sommige stakeholders; men verwacht van het SCP dat het 'meedenkt met de beleidsmaker'. Bij de beoordeling van de relevantie voor beleid doen zich verschillende problemen voor. Een probleem is bv. dat de termijnen van de politiek en de ambtenarij verschillen met die van een planbureau. Een van de geïnterviewden citeerde Wim Kok, die over de termijnen van de politiek stelde: Korte termijn is vandaag, middellange termijn is dit jaar, lange termijn is deze kabinetsperiode. "Voor het SCP is lange termijn 20 jaar", voegde de geïnterviewde

er aan toe.

Een ander probleem is dat het beleid aan de ene kant de gedegen wetenschappelijke rapporten van het SCP verwacht, maar aan de andere kant ook wel geïnteresseerd is in zaken die je niet kwijt kunt in wetenschappelijke rapporten, maar die mogelijk wel betrekking hebben op voor het beleid relevante trends (het 'meedenken'). De mogelijkheden voor het SCP om dergelijke informatie door te spelen zijn echter beperkt; het ambtelijk voorportaal is daarvoor te bureaucratisch, dat zou het beste kunnen via contacten van de directeur met de SG of minister. Dat gebeurde vroeger tamelijk regelmatig (zoals ons een oud-minister vertelde), maar tegenwoordig nauwelijks meer. Een derde punt is dat de invloed die het SCP in het beleid kan uitoefenen ook afhankelijk is van de politiek zelf, en van het kabinet. Naar de mening van enkele in het beleid ingewijde stakeholders was er meer ruimte voor het SCP bij de paarse kabinetten dan bij de kabinetten Balkenende.

Tenslotte is er ook nog een punt van de hoeveelheid informatie die beleid en politiek aankunnen. De stroom van rapporten en publicaties van het SCP is hoog, wat een druk legt op de receptie ervan.

Uit de gesprekken met de stakeholders kwam naar voren dat het SCP ook in bredere maatschappelijke zin als zeer relevant en gezaghebbend wordt gezien. Dit wordt ondersteund door de bibliometrie (bijlage 5). Het werkgebied van het SCP wordt als uitgebreid betiteld, waarbij overigens niet alle beleidsterreinen even sterk gevolgd worden. In de focusgroepen werd in het bijzonder de zorg als voorbeeld gegeven van een terrein dat in de loop van de jaren meer door andere onderzoeksinstituten bestudeerd wordt.

Het planbureau richt zich voor het *maatschappelijke* debat nadrukkelijk ook op gebruikers en geïnteresseerden buiten de wereld van het overheidsbeleid. Het bureau doet dit onder meer door een heel goede website, het beschikbaar stellen van publicaties, en het voeren van een gedegen pers- en communicatiebeleid. Ook publiceren stafleden in vakbladen en nemen zij deel aan het maatschappelijke debat over de onderwerpen waarnaar zij onderzoek doen. De uitgebreide website geeft brede groepen van geïnteresseerden toegang tot deze producten. De publicaties zijn integraal te downloaden vanaf de site. Voor bijzondere onderwerpen zoals sport, armoede, tijdbesteding zijn er themasites met gedetailleerde informatie over deze onderwerpen. Met interviews, essays en lezingen wordt een breed publiek aangesproken. De commissie geeft aan dat voor een dergelijk breed publiek de leesbaarheid van rapporten veel aandacht behoeft, en ondersteunt het recent ingevoerde beleid om leesvervangende samenvattingen aan de rapporten toe te voegen.

De commissie constateert dat de beleidsrelevantie als goed tot zeer goed gewaardeerd wordt, zowel met betrekking tot de rapporten en publicaties, als in de deelname aan ambtelijke commissies; de commissie onderschrijft deze waardering. De commissie oordeelt de maatschappelijke relevantie als heel goed. De leesbaarheid van rapporten is een punt van aandacht, hetgeen bevorderd kan worden door differentiatie van de rapporten met versies voor de uiteenlopende publieken te vervaardigen. De commissie merkt ook op dat de beoordeling van de beleidsinvloed en van het maatschappelijke effect een meer systematische inzet vergt. Die beoordeling vindt nu plaats aan de hand van gesprekken met opdrachtgevers en relevante ambtelijke partijen, en aan de hand van een knipselkrant die alle persreacties op de SCP publicaties vergaart. Maar de commissie meent dat een systematischer *monitoring* van de impact van de rapporten mogelijk en wenselijk is.

2.7 Vitaliteit

Hier gaat het om de vitaliteit van het SCP als geheel, in het volgende hoofdstuk komt dit facet nog eens terug, maar dan in het kader van het onderzoek zelf. De vitaliteit van een instituut heeft te maken met uiteenlopende zaken. Belangrijk zijn de vrijheid die men heeft om eigen keuzes te maken, de dynamiek in de organisatie om flexibel te reageren op veranderingen in de omgeving, de mogelijkheden om samen te werken, om te verjongen, en voor opleiding en scholing. Het SCP wil geen 'opdrachtenfabriek' zijn, en voor zover mogelijk een eigen lijn kunnen kiezen, bv. werken vanuit burgerperspectief, en de longitudinale lijn. Maar men staat ook onder druk van de politiek om

bepaalde thema's te onderzoeken, voortkomend uit een steeds wisselende vraag. En nu is er de extra druk van weer een bezuinigingsronde.

De vraag is welke effecten dit op het beleid zal hebben. Zo is er bijvoorbeeld de wens om meer contacten met de academische gemeenschap te bewerkstelligen, en er zijn daartoe ook geslaagde initiatieven genomen. Maar dit zal moeilijker worden door de bezuinigingen, en het helpt daarbij ook niet dat de universiteiten 'Europeaniseren', terwijl het SCP zich naar verwachting nog meer op het nationale beleid zal gaan richten. Het publiceren voor de Nederlandse samenleving voldoet immers aan behoeftes die er bij beleid en samenleving bestaan.

De commissie ziet voldoende mogelijkheden voor het SCP om ook in tijden van bezuiniging vitaal te blijven. Zij ziet dat vooral in vormen van externe samenwerking. Het zou goed zijn om universitaire mensen het SCP in te brengen, part time, maar wel op leidinggevende posities in het onderzoek. Daarnaast zou het goed zijn om jonge onderzoekers (die nu nauwelijks zichtbaar zijn) meer mogelijkheden te bieden om zich expliciet te profileren, bv. via een eigen webpage op de site. De commissie verwijst in dezen naar het CPB dat een paar jaar geleden een vergelijkbare situatie kende, maar waar nu zichtbaar verbeteringen zijn opgetreden voor jonge onderzoekers.

2.8 Sterke en zwakke kanten, kansen en bedreigingen

In deze slotparagraaf geeft de commissie puntsgewijs haar indrukken van het SCP op basis van de tijdens de site visit gevoerde gesprekken en het informatiedossier.

Sterke punten

- De wijze waarop de directeur het planbureau een gezicht heeft gegeven, zowel in de beleidswereld als bij een breed publiek van geïnteresseerden en professionele gebruikers.
- Goede gedegen reputatie in beleidsrelevant onderzoek, zowel bij academici als bij beleidsmakers en professionele gebruikers.
- Goede zichtbaarheid in het maatschappelijke debat als een gezaghebbend instituut.
- Uitstekende faciliteiten.
- Betrokken personeel, met grote inzet.
- Bijzondere positie in sociaal wetenschappelijk onderzoek als gezaghebbende kennisleverancier van actuele ontwikkelingen in de Nederlandse verzorgingsstaat en als bijzondere bron van longitudinale data.

Zwakke punten

- De zichtbaarheid van planbureau is nog te zeer beperkt tot directeur; een verdere verbreding naar onderzoekers en afdelingshoofden is noodzakelijk.
- Er is te weinig expliciet beleid voor de programmering, de inhoudelijke focus van het instituut, en de positionering ten opzichte van beleid en van andere relevante onderzoeksinstituten.
- Het monitoren van de impact van de publicaties gebeurt te weinig, vooral met betrekking tot de beleidsimpact.
- Er is te weinig personele dynamiek; te weinig doorstroming van jongeren.
- Er is te weinig flexibiliteit in onderwerpkeuze en methodologie; een te beperkte methodologische waaier.

Kansen

- Door keuzes te maken in institutioneel beleid mbt. focus en positionering kunnen kansen benut worden om tot een scherpere profilering te komen. Deze zullen ook de samenwerkingsrelaties ten goede komen.
- Een intensievere samenwerking met onderzoeksinstituten en universiteiten, ook op het vlak van dataverwerking, biedt kansen om het hoofd te bieden aan de vraag

- om meer gevarieerd onderzoek en meer internationale vergelijking. Te overwegen is om de rol van 'kennismakelaar' op zich te nemen ten aanzien van de kennis- en onderzoeksvragen die over sociaal en cultureel beleid gaan, en die door nogal wat afzonderlijke (kennis)instituten in die sector aan de orde worden gesteld.
- De beleidsimpact kan verder worden verhoogd door meer aandacht te geven aan beleidsevaluatie en strategisch advies. Het SCP kan daarbij als kennisinstituut bogen op het imago van degelijkheid, maar er wordt daarbij ook flexibiliteit verwacht, zowel in de snelheid van werken als in de aanpak van het onderzoek.
 - De impact op beleid en maatschappij kan verder worden verhoogd door een verbetering van de leesbaarheid en door differentiatie van producten ten behoeve van verschillende publieken. Ook het meer systematisch volgen van wat er gebeurt met producten kan daartoe bijdragen.

Bedreigingen

- De ambtelijke inbedding is onvoldoende verankerd. Het SCP heeft een intersectorale taakstelling, maar is van oudsher ondergebracht bij VWS. De positie bij het ministerie van VWS is echter minder vanzelfsprekend geworden, terwijl het intersectorale karakter van het SCP niet meer vanzelfsprekend als voordeel wordt gezien. De banden met andere ministeries worden wel sterker, echter zonder dat een daarvan een duidelijke basis biedt.
- De *governance* structuur van het SCP is onvoldoende ontwikkeld. Het Begeleidingscollege staat op te grote afstand en is niet gestructureerd in termen van toezicht en bestuur.
- Bezuinigingen dreigen in het bijzonder de inzetbaarheid van eigen deskundigheid op het brede terrein van onderzoek te gaan ondergraven. Dit kan slechts zeer ten dele gecompenseerd worden door opdrachtonderzoek, omdat het opdrachtonderzoek geen wezenlijke ondersteuning biedt voor het op peil houden van deskundigheid.
- Opdrachtonderzoek met een adviserende component dreigt het onafhankelijke karakter van het bureau te ondergraven.
- De publieke acceptatie van het verrichten van vragenlijstonderzoek vermindert, terwijl de kosten daarvan toenemen. Gebruik van andere bronnen (w.o. sociale sporen) en andere (*unobtrusive*) onderzoeksmethoden vormen waardevolle aanvullingen; dit vergt echter wel een zorgvuldig beleid in verband met de gewenste continuïteit in het longitudinale onderzoek.

3. BEOORDELING VAN HET ONDERZOEK: KWALITEIT, PRODUCTIVITEIT EN RELEVANTIE

3.1 Introductie

Het oordeel van de commissie over het onderzoek van het SCP is tot stand gekomen aan de hand van gesprekken met betrokkenen binnen en buiten het SCP, het lezen van publicaties en een bibliometrische analyse. Deze laatste is als bijlage 5 toegevoegd. Uitgangspunt voor zowel de gesprekken als het bibliometrische onderzoek, is de missie van het SCP. De doelstelling van het wetenschappelijk onderzoek van het bureau is in de eerste plaats het beschrijven en analyseren van ontwikkelingen in Nederland op het terrein van welzijn en cultuur ten behoeve van beleid, en niet, zoals voor academische onderzoeksgroepen geldt, de bevordering van kennisontwikkeling in algemene zin. Voorts ontbreken er *benchmarks* met vergelijkbare onderzoeksinstituten om tot een vergelijkend oordeel te komen.

Het bibliometrische onderzoek is daarom gericht op het gebruik dat van de rapporten en andere publicaties wordt gemaakt, in brede zin. Het onderzoek richt zich op verschillende domeinen van gebruik, te onderscheiden naar wetenschap en maatschappij. In het maatschappelijke domein is het gebruik onderzocht in a. overheidsbeleid, b. de politiek, c. de pers en d. maatschappelijke organisaties. Dit gebruik wordt onderzocht aan de hand van diverse bronnen, zoals de knipselkrant die het SCP zelf bijhoudt, op het internet via Google, een krantenbank en een parlementaire informatiebron. Voor het domein van wetenschap is het gebruik nagegaan via de bronnen Web of Science en Google Scholar en in enkele relevante Nederlandstalige wetenschappelijke tijdschriften.

3.2 Kwaliteit

Het SCP stelt zich ten doel om met wetenschappelijk onderzoek beleidsrelevante analyses en adviezen te verschaffen en zich daarmee tegelijkertijd ook te mengen in wetenschappelijk en maatschappelijk debat. Dit doet het door publicaties, maar ook door deelname aan beleidsvoorbereidende en adviserende commissies. Passend in het streven van het planbureau om “op ooghoogte te staan met het wetenschappelijk forum”, publiceren de individuele medewerkers ook artikelen en andere bijdragen in wetenschappelijke tijdschriften en –bundels, congrespapers, boeken, proefschriften en essays. Deze publicaties worden ‘externe publicaties’ genoemd. In bijlage 5 is een uitgebreide bibliometrische analyse opgenomen waarin de publicaties van het SCP worden geanalyseerd op hun impact in verschillende sociale domeinen. In deze paragraaf wordt een oordeel gegeven over de kwaliteit van de productie van het bureau. Voor zover er hier opmerkingen staan over de impact van publicaties zijn deze gebaseerd op de bibliometrische analyse.

Om de kwaliteit van het werk van het SCP te beoordelen heeft de commissie de categorieën van de SEP-scorelijst (bijlage 1) als volgt gehanteerd: Ten eerste heeft de commissie gelet op de intrinsieke kwaliteit, (de kwaliteitsfacetten *Originality of the approach and ideas*, en *coherence of the programme* van de score lijst). Ten tweede is gekeken naar hoe de wetenschappelijke gemeenschap over het werk oordeelt (de *Significance of the contribution to the field*, *publication strategy* en *Quality of scientific publications*). Ten derde werd de ontvangst door relevante gebruikers in beleid en maatschappij beoordeeld (*Quality of other results*). Ten vierde nam de commissie het systeem van interne kwaliteitsborging onder de loep. Anders dan in academische disciplines, waar de borging van de kwaliteit van publicaties gegarandeerd wordt door (externe) peer review die wordt toegepast door redacties van wetenschappelijke media, staat het SCP voor de taak de bewaking van kwaliteit zelf te organiseren. *Kwaliteitsborging* is daarom als apart facet van kwaliteit toegevoegd, ook al ontbreekt dit facet in de scorelijst van het SEP. Wij behandelen deze vier perspectieven achtereenvolgens.

Originality of the approach en coherence

De kracht van het SCP ligt in de beschrijvende analyse en het kwantitatieve methodologische werk dat daaraan ten grondslag ligt. De basis voor veel onderzoek wordt gevormd door een aantal goede, uiteenlopende databestanden, bv. ten behoeve van het tijdsbestedingonderzoek. Dankzij deze bestanden kan het SCP vragen aan op een redelijk groot aantal onderwerpen. De bestanden worden ook ter beschikking gesteld voor het universitaire onderzoek, wat zeer wordt gewaardeerd, maar niet altijd tot samenwerking leidt en mede daardoor blijven methodologische vernieuwingen uit. In een geval bleek dat het SCP en een Leidse universitaire onderzoeksgroep aan hetzelfde onderwerp werkten (sociale zekerheid), zonder dat het SCP dit klaarblijkelijk oppikte; er stonden althans geen verwijzingen naar het Leidse onderzoek.

In de gesprekken met stakeholders werd de vraag opgeworpen of de gebruikte survey methoden niet enigszins gedateerd zijn en of het SCP voldoende bereid is te experimenteren met andere methoden. De door het SCP gehanteerde methoden worden beoordeeld als degelijk, maar niet altijd voldoende geavanceerd. De commissie acht de methodologische aanpak van het SCP vooralsnog gevarieerd en diepgaand genoeg en is er geen voorstander van dat essayistisch werk de overhand krijgt boven zorgvuldige methoden. Maar de commissie is ook van mening dat de kracht van het SCP ook hun zwakte kan zijn: het longitudinale onderzoek pikt moeilijker nieuwe ontwikkelingen op.

Zoals het SCP zelf aangeeft heeft het onderzoek het burgerperspectief als voornaamste gemeenschappelijke noemer. Dit wordt in steeds terugkerende thema's behandeld in reguliere rapporten zoals De Sociale Staat van Nederland en de SCR's. Deze rapporten worden breed gewaardeerd, zowel in het beleid, de politiek, als in relevante maatschappelijke sectoren en de pers. Het burgerperspectief wordt ook gehanteerd in de andere rapporten. Een substantieel deel daarvan krijgt waardering in meer afzonderlijke thematische verbanden van maatschappelijke sectoren en sectoren van beleid, zoals de zorg, het onderwijs en op de beleidsterreinen van emancipatie en integratie. Deze waardering betreft niet alleen de degelijke en cijfermatige onderbouwingen van de rapporten, ook de aansluiting bij de actualiteit wordt gewaardeerd. De commissie merkt op dat een deel van de rapporten de uitkomst is van samenwerkingsverbanden met universiteiten en andere onderzoeksinstellingen; een samenwerking die door de commissie positief wordt gewaardeerd.

De evaluatiecommissie heeft waardering voor de hoofdlijnen van de methodologische aanpak van het SCP en het blijkt dat het door de relevante omgeving van het SCP over het algemeen ook goed wordt gewaardeerd. Een klein punt is wel dat het niet altijd in voldoende detail duidelijk is welke methoden worden gehanteerd in de rapporten, d.w.z. de verantwoording daarover is niet altijd aanwezig. Dat hangt natuurlijk samen met de doelgroep waarop het rapport is gericht, maar het bemoeilijkt het oordeel over de kwaliteit in dit opzicht.

Al met al meent de commissie het werk van het SCP op deze facetten als goed te kunnen aanmerken.

Significance of the contribution to the field, Publication strategy en Quality of scientific publications

Bij de beoordeling van deze facetten van kwaliteit houdt de commissie nadrukkelijk rekening met de specifieke missie en doelstellingen van het SCP als planbureau, inachtnemend dat het SCP op wetenschappelijk niveau wenst te opereren. Bij 'contribution to the field' wordt 'the field' dus breder opgevat dan alleen het academische veld.

'Contribution' wordt gemeten door te kijken naar het gebruik dat van het werk wordt gemaakt. De commissie onderscheidt drie domeinen van gebruik: 1. wetenschap, 2. beleid en politiek, 3. maatschappelijk gebruik. In het domein van wetenschap worden de SCP rapporten en documenten weliswaar minder frequent aangehaald dan in de andere domeinen van gebruik, en zijn de verwijzingen vooral afkomstig van Nederlandse onderzoekers, er is wel een duidelijke overeenkomst in de waardering voor deze rapporten vanuit dit domein met die uit de andere domeinen.

Zowel in wetenschap als in de pers blijkt dat de SCP publicaties veel worden aangehaald in de eerste periode na verschijnen, zodat aangenomen kan worden dat de aansluiting van rapporten bij het maatschappelijke en politieke debat een kwaliteitskenmerk is.

De externe (wetenschappelijke) publicaties zijn minder zichtbaar dan de reguliere productie van het SCP. Enige internationale waardering blijkt er te zijn voor met name Engelstalige publicaties. De receptie van deze publicaties in Nederlandstalige wetenschappelijke tijdschriften is naar verhouding het meest omvangrijk.

Het werk is van voldoende kwaliteit om oog in oog te staan met het wetenschappelijke veld, vooral in nationale zin. De internationale zichtbaarheid is beperkter van aard, waarbij de commissie aantekent dat het nastreven van deze relevantie niet strikt tot de primaire taken van het planbureau behoort, hoezeer het ook van belang is dat wetenschappelijk werk op nivo verricht wordt.

De rapporten, werkdocumenten en andere officiële publicaties van het SCP zijn in de eerste plaats gericht op het beleid, maar worden door persberichten, andere publieke uitingen (lezingen artikelen in kranten, weekbladen en andere media) ook onder de aandacht gebracht van een breed publiek van belangstellenden. Het planbureau onderhoudt ook een uitgebreide algemene website en websites gericht op tijdbesteding en op de reguliere rapporten (sociale staat). Alle publicaties zijn in elk geval voor iedere belangstellende op de verschillende websites van het SCP op te vragen. De rapporten zijn vaak zeer omvangrijk. Het planbureau volgt recentelijk een beleidslijn om samenvattingen bij de rapporten te voegen, die de toegankelijkheid ervan vergroten. Naar de mening van de commissie kan de impact van deze publicaties verder worden vergroot door meer aandacht te besteden aan de toegankelijkheid van de onderzoeken voor de verschillende publieken. Medewerkers publiceren voorts in wetenschappelijke bundels en tijdschriften. Deze publicaties stellen de onderzoekers in staat hun expertise uit te dragen en te meten aan academische vakgenoten aan universiteiten en elders. Er is een behoorlijk volume van deze publicaties, welke deels ook toegankelijk zijn in het Nederlands en voor een ander deel internationaal georiënteerd. Dit brede palet aan media is gewenst, hoewel er meer aandacht mag zijn voor het publiceren in vooraanstaande tijdschriften.

De commissie noemt de kwaliteit van het werk van het SCP op deze drie facetten goed.

Quality of other results

Bij dit facet van kwaliteit heeft de commissie gekeken naar de kwaliteit van het werk voor maatschappelijke doelgroepen. De beoordeling ervan is gebaseerd op gesprekken met stakeholders en op bibliometrisch onderzoek. Uit de gesprekken komt naar voren dat er brede waardering is voor de kwaliteit van de rapporten. Dat geldt in het bijzonder voor de reguliere integrale rapporten van het SCP, zoals de *Sociaal en Culturele Rapporten*, de *Sociale Staat van Nederland* en de *Jaarrapporten Integratie*. Maar het geldt ook voor tal van andere publicaties, zo blijkt ook uit de bibliometrie (zie hieronder). Men heeft veel waardering voor en vertrouwen in het gebruik van kwantitatieve longitudinale onderzoeksmethoden. De waardering van de stakeholders betreft ook de actuele beleidswaarde van de rapporten. Dit valt ook uit de bibliometrische analyse op te maken. Uit de bibliometrische analyse blijkt het frequente gebruik van de hierboven genoemde rapporten. Dat geldt voor alle onderzochte domeinen van gebruik (wetenschap, beleid en maatschappij). Ook diverse meer thematische rapporten worden in het domein van wetenschap zowel als beleid & politiek en in maatschappelijke zin veel gebruikt, met name die op de terreinen van armoede, zorg en emancipatie & integratie, zoals de *Armoede- en Emancipatiemonitoren*, *Zorg en Wonen voor Kwetsbare Ouderen*, *Moslim in Nederland* en *Uit Elkaars Buurt*. Een deel van deze algemeen gewaardeerde rapporten is geschreven in samenwerking met andere onderzoeksinstituten.

Daarnaast zijn er rapporten met een meer gespecialiseerd gebruik, waarbij de relevantie meer geldt voor een specifiek debat, bijvoorbeeld over emancipatie en integratie, of opvoeding of homoseksualiteit, of op de sector waarin het rapport gebruikt wordt, zoals het onderwijs of de zorg.

De evaluatiecommissie heeft niet al die domeinen systematisch kunnen onderzoeken, ook niet in de bibliometrische analyse. De productie van het SCP is eenvoudigweg te groot en te divers om over al die vertakkingen uitspraken te doen met betrekking tot de waardering ervan.

Naar de inschatting van de commissie is de relevantie van het werk van het SCP in maatschappelijk opzicht als zeer goed te kenschetsen.

Kwaliteitsborging

Het SCP kent een systeem van interne kwaliteitsbewaking. Het werkt in grote lijnen als volgt. Het toetsen van de kwaliteit van een onderzoeksproject vindt intern plaats door de directie, bij de start van een project. Opdrachtgevers beoordelen mee bij de totstandkoming van de onderzoeksopdracht, maar dat gaat vooral over de afstemming op de beleidsvraag. Bij voltooiing van een project oordeelt en adviseert het stafoverleg over het conceptrapport, waarna de directie een definitief besluit neemt over publicatie. In toenemende mate wordt gebruik gemaakt van leescommissies die functioneren tijdens het project, gesuperviseerd door de directie. De leescommissies worden samengesteld uit onderzoekers en afdelingshoofden uit verschillende afdelingen, met kennis op het betreffende terrein. Bij grotere onderzoeken is er sprake van externe begeleidingscommissies, maar dit is niet structureel.

De evaluatiecommissie waardeert dit systeem in aanleg, maar vraagt zich af of dit voldoende is om de wetenschappelijke kwaliteit te toetsen en te bevorderen. Het lijkt daarvoor teveel intern gericht. Dat geldt bijvoorbeeld voor de leescommissies, die ook niet voldoende systematisch worden toegepast, zo lijkt het. Op het gebied van de opvolging van conclusies en het verhogen van de beleidsimpact lijken verbeteringen mogelijk en ook wel noodzakelijk. Daarnaast lijkt er binnen het SCP geen sprake van systematisch leren van elkaars ervaringen. Discussie met academische onderzoekers, bijvoorbeeld via *working papers* of mini-conferenties, over bepaalde methodologische aspecten vindt relatief weinig plaats. Het ingestelde Begeleidingscollege is niet het podium voor een dergelijke discussie. Het uitlokken van kritiek en debat met universitaire onderzoekers zou meer moeten gebeuren.

De uiteindelijke toets op de kwaliteit van producten van een instelling als het SCP, is het effect ervan in de buitenwereld. Een oordeel over de impact vindt plaats aan de hand van gesprekken met opdrachtgevers en relevante ambtelijke partijen, en aan de hand van een knipselkrant die alle persreacties op de SCP publicaties vergaart. Dit laatste is echter niet systematisch georganiseerd. Tijdens de visitatie bleek dat in sommige afdelingen al gebruik werd gemaakt van externe (mini-) audits. Dit systeem zou geobjectiveerd en breder toegepast kunnen worden.

De commissie concludeert dat het systeem van interne kwaliteitszorg in aanzet aanwezig is en met betrekking tot de afzonderlijke onderzoeken in principe kan voldoen. Echter een meer systematische uitwerking, waarin ook structureel externe elementen zijn opgenomen, is volgens de commissie nodig.

Oordeel van de commissie over kwaliteit in zijn geheel

De commissie oordeelt dat de kwaliteit van de productie over het algemeen goed is, en ten aanzien van de maatschappelijke relevantie zeer goed. De waardering hiervoor doet zich niet alleen voor in het primaire domein van de opdrachtgever van het SCP, het beleid van de (rijks)overheid en de politiek, maar ook in wetenschap en zeer nadrukkelijk ook in het brede domein van maatschappelijke organisaties en -instellingen. Naar hierna nog verder wordt geadstrueerd (par. 3.5), acht de commissie de maatschappelijke relevantie zeer goed. De reguliere rapporten, evenals een aantal thematische rapporten, worden zeer gewaardeerd.

De commissie vindt het zeer waardevol dat de zowel de externe als de reguliere productie van het SCP waardering krijgt in Nederlandstalige wetenschappelijke fora, als bijdrage aan het

wetenschappelijke debat dat zich op Nederlandse problemen richt, maar zij vindt het ook aanbevelenswaardig om meer zichtbaar te zijn in vooraanstaande internationale wetenschappelijke tijdschriften.

3.3 Productiviteit

Deze paragraaf is gebaseerd op het bibliometrisch onderzoek dat de commissie heeft doen uitvoeren (zie bijlage 5). Het SCP heeft in de periode 2004-2006 in totaal 124 rapporten, werkdocumenten en andere officiële SCP-publicaties geproduceerd. Het merendeel daarvan betreft rapporten (53). Verder zijn er 33 werkdocumenten verschenen, 23 boeken en 15 andersoortige uitgaven zoals essays. Deze reguliere producten zijn Nederlandstalig en zijn merendeels beschikbaar als gedrukte uitgave van het SCP en in elk geval als digitaal document op de website van het SCP. De rapporten worden intern beoordeeld door de directie en deels intern begeleid door leescommissies, en extern voor een deel ook door begeleidingscommissies. De werkdocumenten worden intern besproken in de staf van de betreffende afdeling.

Volgens de aangeleverde documentatie zijn er daarnaast 345 publicaties verschenen van de hand van stafleden op eigen titel. Het gaat om publicaties in wetenschappelijke tijdschriften, bundels en boeken, maar ook publicaties gericht op een professioneel publiek, en ook publicaties in kranten en publieksgerichte media. Daarvan zijn 90 bijdragen in wetenschappelijke (peer-reviewed) tijdschriften verschenen, waarvan 27 in internationale wetenschappelijke tijdschriften. Ook verschenen er in deze periode vijf proefschriften. Andere publicaties betreffen de redactie van bundels of bijdragen daaraan (87 waarvan 22 in het Engels) en bijdragen in vakbladen. Congrespapers en lezingen niet meegerekend ging het om een productie van 294 externe publicaties, naast de 124 reguliere SCP publicaties. De omvang en aard van de totale productie is divers.

De productie is in elk geval afhankelijk van de omvang van de wetenschappelijke staf. Voor het SCP bedroeg de omvang van de wetenschappelijke staf per 1 september 2006 56,8 fte, zodat er per fte. ongeveer 7 publicaties werden geproduceerd. Een groot deel van de productie wordt gevormd door rapporten en werkdocumenten die per publicatie een grotere onderzoeksinspanning vergen dan een wetenschappelijk artikel. Van het aanzienlijke volume van externe publicaties is slechts een geringe deel internationaal gerefereerd (22% van alle gerefereerde publicaties) en de output in vooraanstaande sociaal wetenschappelijke tijdschriften is beperkt. In de bibliometrische rapportage (blz. 12 e.v.) wordt een uitgebreidere analyse gegeven van de productiviteit. Daaruit blijkt, dat indien men de output van het SCP via een gewogen waardering vergelijkt met de resultaten van enkele andere evaluaties van sociaal-wetenschappelijk onderzoek, de productie van het SCP goed tot zeer goed kan worden genoemd.

Een laatste punt betreft de promoties. Hoewel het SCP niet de taak heeft om promovendi op te leiden, heeft het in de afgelopen jaren de stafleden aangemoedigd tot promoveren. Dat is in toenemende mate het geval, wat geleid heeft tot vier promoties in de afgelopen jaren.

De productiviteit in zijn geheel beoordeelt de commissie als zeer goed, met de aantekening dat de oriëntatie op vooraanstaande (internationale) tijdschriften beperkt is gebleven.

3.4 Relevantie

Over dit aspect is in dit rapport eerder al het een en ander opgemerkt (zie 2.6 en 3.3). Daaraan voegt de commissie het onderstaande toe. Bij de beoordeling van de relevantie in deze paragraaf is vooral gelet op het facet *dissemination*.

Zoals in paragraaf 2.6 al is toegelicht beoordelen stakeholders in beleid en maatschappij de rapporten als zeer relevant. Dit komt ook naar voren in het bibliometrische onderzoek dat de commissie heeft laten verrichten. Publicaties van het SCP ruime krijgen ruim aandacht in beleidskringen van de overheid. Deze aandacht is er ook in een zeer brede kring van maatschappelijke gebruikers die gerelateerd zijn aan de betreffende sectoren van beleid. Deze zijn te vinden in maatschappelijke sectoren zoals Onderwijs en Onderzoek, Welzijn en Zorg, Emancipatie en Integratie, en Gezondheid. Hoewel minder prominent zijn ook in andere sectoren frequente gebruikers aan te wijzen, zoals in Arbeid en Economie, Grote Steden, Wonen en Ruimte.

Het bibliometrische onderzoek geeft voorts aan dat de relevantie in de actieve politiek niet zozeer berust op de bevindingen in de afzonderlijke rapporten, maar vooral op de gezaghebbendheid van het SCP als kennisdragend instituut. De gesprekken met de stakeholders ondersteunen dat beeld. De maatschappelijke relevantie blijkt ook uit de aandacht in de schrijvende en opiniërende pers. De verwijzingen betreffen niet alleen persberichten, maar evenzeer ook columns, interviews met anderen dan SCP stafleden, en vooral ook opiniërende artikelen. Bovendien blijkt een substantieel aantal rapporten langduriger aandacht te krijgen in de opiniërende pers en de dagbladen. Over het geheel genomen beoordeelt de commissie de relevantie van het werk als goed, zowel in beleidsmatige zin als in de betekenis ervan in het politieke en maatschappelijke debat. De wetenschappelijke relevantie beoordeelt de commissie als goed.

3.5 Vitaliteit

In deze paragraaf betreft het punt vitaliteit voornamelijk de flexibiliteit van onderzoekers en onderzoeksmethoden, i.t.t. paragraaf 2.7 waar het ging om de beleidsmatige aspecten. Zoals eerder opgemerkt oogst het planbureau grote waardering met een aantal standaardrapportages die zijn gebaseerd op kwantitatief empirisch onderzoek. Maar zoals uit de zelfevaluatie valt op te maken staat het SCP nu voor de uitdaging de huidige onderzoeksexpertise in te zetten bij een veranderende vraag naar meer flexibiliteit in het onderzoek, een grotere diversiteit van publieken met een nog duidelijker beleidsgerichtheid. Bovendien staat het onderzoek dat steunt op vragenlijsten onder druk, vanwege de afnemende acceptatie ervan bij geïnterviewden. Het bureau is zich van deze ontwikkelingen wel bewust en is doende op deze ontwikkeling in te spelen door bv. geleidelijk veranderingen in vragenlijsten aan te brengen. Ook is het SCP begonnen andere onderzoeksmethoden in te zetten. Deze verbreding van de onderzoeksvraag en de verschuivingen in onderzoeksmethoden doet een groot beroep op de beschikbare expertise van het planbureau. Er wordt al samengewerkt met andere onderzoeks- en kennisinstellingen, wat de gelegenheid biedt om de benodigde expertise in deze instellingen te benutten. De intensivering van deze samenwerking is gunstig voor de vitaliteit van het onderzoek. De commissie constateert dat samenwerking een wenselijke verbreding van de expertise levert, maar ook dat de uitdagingen bijzonder groot zijn. De inspanningen met betrekking tot toekomstige plannen en uitdagingen worden wel voldoende geacht, maar verdienen een meer systematische en structurele aandacht.

De opbouw van de huidige staf laat een aanzienlijk aantal langzittende stafleden met senior-expertise zien, naast een omvangrijk deel van junior onderzoekers. De mobiliteit van de onderzoekers is gering, zo blijkt uit de zelfevaluatie. Uit de gesprekken en andere bronnen blijkt dat het SCP voor zowel junior als senior onderzoekers een aantrekkelijke plek is om te werken. Dat is een waardevol uitgangspunt voor een uitgewerkt mobiliteitsplan, dat nu ontbreekt. Bij het verbeteren van de mobiliteit voor vooral junior onderzoekers zoekt het SCP intern in vakinhoudelijke mogelijkheden. De samenwerking met andere onderzoeksinstellingen en de relaties in de beleidsweld bieden echter ook kansen.

De vitaliteit met betrekking tot leeftijd en mobiliteit beoordeelt de commissie als voldoende tot goed.

4. CONCLUSIES EN AANBEVELINGEN

De commissie is van oordeel dat het SCP een goed en waardevol instituut is, met voldoende gezag in kringen van beleid en politiek. Het SCP oogst veel waardering vanuit de maatschappij, zowel van organisaties uit het maatschappelijke middenveld, als breder voor zover dat zichtbaar is in de media. De wetenschappelijke kwaliteit van het werk wordt door de commissie beoordeeld als goed. Gemeten naar de academische wetenschap en het internationale forum is de bijdrage bescheiden, maar daar ligt ook niet de primaire opdracht van het SCP. Er is lof voor de professionele publicaties en voor de gedegen rapporten die zijn gebaseerd op goed longitudinaal werk. De rapporten sluiten over het algemeen goed aan bij actuele ontwikkelingen en vraagstukken van de Nederlandse samenleving.

Het SCP heeft een brede onderzoeksagenda, die vrijwel alle ministeries bestrijkt. Het bureau heeft de ambitie goed wetenschappelijk werk te leveren en op veel terreinen relevant te zijn voor politiek, beleid en maatschappij. Het SCP opereert hierdoor in een spanningsveld tussen wetenschappelijke ambitie en maatschappelijke relevantie, tussen de gedegenheid van het lange termijn onderzoek en de vragen vanuit het beleid die vaak op de korte termijn zijn gericht.

In dit spanningsveld staat het bureau steeds voor de opgave om te reflecteren over koers, strategie, eigen thematiek en samenwerkingsrelaties. De komende bezuinigingen brengen beperkingen met zich mee in budget en personeel, wat de urgentie van dit centrale vraagstuk verhoogt. De commissie is van oordeel dat deze reflectie over koers, strategie en plaatsbepaling meer structurele aandacht verdient. Een dergelijk institutioneel beleid zal vooraf moeten gaan aan de invulling van de ambitie om het huidige onderzoeksperspectief te verbreden met het meso-nivo van organisaties en instellingen in de verzorgingsstaat, of de keuze om via meer opdrachtonderzoek de bezuinigingen deels op te vangen.

Hoewel de commissie zich realiseert dat, gegeven de beleidscontext, de mogelijkheden voor de directeur om intern beleid te maken beperkt zijn, is zij van mening dat de directie meer werk zou moeten maken van focussing. Dat vindt de commissie op grond van haar bevindingen; de aangekondigde bezuinigingen geven daartoe een extra reden. Met andere woorden: een meer expliciet institutioneel beleid is nodig voor de programmering, de inhoudelijke focus van het instituut, en de positionering ten opzichte van beleid en van andere relevante onderzoeksinstituten.

De commissie merkt ook op dat de kwaliteitszorg met betrekking tot de afzonderlijke onderzoeken een meer systematische inzet vergt, bij de totstandkoming van de rapporten maar ook bij de beoordeling van de beleidsinvloed en van het maatschappelijke effect. Er is een systeem van interne kwaliteitsbewaking, via leescommissies, maar de evaluatiecommissie is er niet van overtuigd dat dit op voldoende systematische wijze is georganiseerd. Datzelfde geldt *mutatis mutandis* voor de impactmeting, in het bijzonder daar waar het de doorwerking van rapporten in het beleid betreft. Dit zou meer systematisch moeten worden gevolgd. Hierbij kan gebruik worden gemaakt van bestaande literatuur over het gebruik van onderzoek, of bijvoorbeeld over transfer mechanismes in het VK, en van ervaringen die andere instellingen op dit gebied hebben opgedaan, zoals ZonMw (payback methode).

De *governance* structuur van het SCP verdient versterking en verduidelijking, vooral door een scheiding van bestuur en begeleiding enerzijds en toezicht anderzijds. De huidige begeleidingscommissie functioneert voornamelijk als een leescommissie en is onvoldoende in staat een constructieve ambtelijke inbedding te verzorgen. Een Raad van Toezicht met een heldere opdracht zou dat wel kunnen bieden.

BIJLAGE 1 SEP SCORELIJST

	Eindscore
1. Leadership	4
2. Mission and goals	3
3. Strategy and policy	2
4. Adequacy of the resources	2
5. Funding policies	2
6. Facilities	4
7. Academic reputation of the institute	3
8. Societal relevance of the institute	4
9. Balance of the strengths and weaknesses of the institute	3
Overall assessment of the institute	3
1. Originality of the approach and ideas	3
2. Significance of the contribution to the field	4
3. Coherence of the programme	3
4. Publication strategy	3
5. Prominence of the programme directors	2
6. Prominence of the other members of the research group	2
7. Quality of scientific publications (scientific impact)	3
8. Quality of other results	4
Overall assessment of quality	3
1. Number of PhD theses	3
2. Number of scientific publications	3
3. Number of professional publications	4
4. Other results (if applicable)	n.v.t.
5. Distribution of published output within the group	3
Overall assessment of productivity	3
1. The advancement of knowledge	2
2. The dissemination of knowledge, including impact monitoring	4
3. The implementation of knowledge	3
4. The communication of knowledge	4
5. The accessibility of results (f.e. executive summaries)	3
Overall assessment of relevance	3
1. In view of the past performance	4
2. In view of future plans and ideas	2
3. In view of staff age and mobility	2,5
Overall assessment of vitality	2,5

BIJLAGE 2 VOORSTEL KNAW VOOR EVALUATIE SCP (07-07-07)

A. Vraagstelling en aanpak

Overeengekomen is dat het uitgangspunt voor deze evaluatie het Standard Evaluation Protocol (SEP) is dat ook voor het universitaire onderzoek wordt gebruikt, en in toenemende mate voor andere (semi)wetenschappelijke instituten. Dat betekent dat wij in deze evaluatie een antwoord geven op vragen betreffende de vier hoofdcriteria van beoordeling die in het SEP worden gehanteerd: kwaliteit, productiviteit, relevantie en vitaliteit. Met dit laatste wordt bedoeld op een breed scala aan management aspecten, in feite de vraag in hoeverre het management van het SCP de goede dingen doet om de organisatie op de beste wijze te laten functioneren, nu en in de toekomst. Daarnaast zijn de punten zelf-evaluatie, data-systematiek en “vooruit kijken” die in het SEP centraal staan, ook belangrijk voor deze evaluatie. Maar de richtlijnen van het SEP zullen op een aantal punten moeten worden aangepast, zowel voor wat betreft de soort data die worden verzameld als voor wat betreft de focus (die bij het SEP erg ligt op de beoordeling van de wetenschappelijke kwaliteit). Het SCP maakt anders dan de universiteiten geen gebruik van het METIS-systeem dat afgestemd is op de data-vraag van het SEP. Aanvullende dataverzameling binnen het SCP is daarom nodig. Hiervoor zijn reeds afspraken gemaakt met uw organisatie, met name voor wat betreft de knipselkrant.

De evaluatie betreft twee hoofdvragen:

1. Doet het SCP in het licht van zijn missie de goede dingen en hoe kan het zich versterken?
2. Een evaluatie van wetenschappelijke kwaliteit, productiviteit, en wetenschappelijke, beleidsmatige en maatschappelijke relevantie.

Hoofdvraag 1

Voor het beantwoorden van de eerste vraag is het noodzakelijk een goed beeld te hebben van de relevante omgeving van het SCP, van de kennisbehoefte die daar bestaat en van de mate van tevredenheid met de producten van het SCP. De context is nogal gevarieerd, maar in te delen in een aantal sociale domeinen, zoals de overheid/het beleid, de samenleving en de academische wereld. Deze verschillende sociale domeinen zullen in de analyse worden betrokken. Wat “de goede dingen” zijn kan verschillen per sociaal domein en zal deels in overleg met die context moeten worden vastgesteld. Voor de beantwoording van de eerste hoofdvraag doen wij het volgende:

1. Analyse van de zelf-evaluatie van het SCP, inclusief de bijlagen. Hierbij zal ook een kartering van de stakeholders-omgeving van het SCP plaatsvinden op basis van de output en de overige activiteiten van het SCP.
2. Een beperkt aantal gesprekken met 6-8 key-stakeholders. De gesprekspartners worden bepaald op grond van de analyse bedoeld in 1., en in overleg met uw organisatie. Wij hebben hiervoor reeds een lijst van kandidaten ontvangen. Er zal een keuze worden gemaakt uit de volgende groepen: vertegenwoordigers vanuit de kringen van de overheid (VWS, SZ, OCW, Justitie, EZ), sociale partners en andere maatschappelijke stakeholders (politici, journalisten, NGOs). Eventueel zullen buitenlandse informanten telefonisch of elektronisch worden benaderd. De te interviewen personen moeten bij voorkeur ervaring hebben met feitelijke samenwerking met het SCP. Deze gesprekken hebben enerzijds tot doel inzicht te krijgen in de behoeften aan de vraagkant en anderzijds de waardering voor het werk van het SCP in beeld te brengen. We overwegen enkele personen samen te brengen in een focusgroep.

Hoofdvraag 2

Voor de tweede hoofdvraag, betreffende de evaluatie van de wetenschappelijke kwaliteit en productiviteit, en van de wetenschappelijke, beleidsmatige en maatschappelijke relevantie gebruiken wij een aantal kwantitatieve methoden. Er zal een beperkte analyse van de output van het SCP worden uitgevoerd, gericht op een vergelijking van de impact van deze output op drie voor het SCP relevante publieken, nl. beleid, wetenschap en maatschappij. Deze analyse zal worden uitgevoerd voordat de site visit plaatsvindt opdat de evaluatiecommissie er gebruik van kan maken.

In de output van het SCP onderscheiden we rapporten, wetenschappelijke publicaties (zoals vermeld in bijlage 2 van de zelfanalyse) en overige uitingen zoals deze worden opgemerkt in de pers naar aanleiding van lezingen, interviews of persberichten. De overige uitingen zullen worden onderzocht aan de hand van de incidentie in landelijke en regionale pers. Het gaat hier om een systematisch onderzoek van de aantallen verwijzingen in zes landelijke dagbladen naar het SCP en de ontwikkeling van deze aantallen over een langere periode. Daarnaast zullen we in samenwerking met uw organisatie een analyse maken van de knipselkrant van het SCP.

Bij het onderzoek naar de impact van de rapporten en de wetenschappelijke publicaties zal zowel op wetenschappelijke als op maatschappelijke impact worden gelet. Gezien de aard van het werk van de SCP zou een strikt onderscheid van wetenschappelijke en maatschappelijke impact, en een keuze voor een loutere beoordeling van wetenschappelijke impact een onjuist en vervormd beeld scheppen van de feitelijke impact en betekenis van het werk.

Recente scientometrische literatuur laat zien dat het mogelijk is om de impact van wetenschappelijke output niet alleen te verzamelen via het databestand van het *Web of Science* (WoS), maar ook via de bekende browsers op het internet.⁷ Maatschappelijke en wetenschappelijke impact kan worden geoperationaliseerd door gebruik te maken van resp. Google en Google Scholar. De impact van rapporten en wetenschappelijke publicaties zal worden onderzocht door te kijken naar de mate waarin deze voorkomen in een aantal relevante databestanden. Om de analyse beperkt van omvang te houden stellen wij voor dat elk van de 8 onderzoeksgroepen die het SCP kent 5 sleutelpublicaties aanlevert. Deze publicaties geven een zo goed mogelijk beeld van de gevarieerde output van het SCP en worden door het SCP op korte termijn aangeleverd. Op grond van deze analyse verwachten wij een goed beeld te kunnen geven van de brede impact van het werk van het SCP. Het is uitdrukkelijk niet de bedoeling de groepen onderling te gaan vergelijken.

⁷ A. Scharnhorst, P. Wouters, Webindicators – a new generation of S&T, *Cybermetrics*, vol. 10, 2006, K. Kousha, M. Thelwall, Google Scholar Citations and Google Web/URL Citations: A Multi-Discipline Exploratory Analysis, *Journal of the American Society for Information Science and Technology*, vol 58, 2007.

In schema ziet de analyse er als volgt uit:

Onderwerp	Werkwijze	Bron
Zichtbaarheid in de pers	Analyse landelijke en regionale pers	LexisNexis knipselkrant
Zichtbaarheid SCP rapporten	Alle rapporten 2004-2006 op titel nazoecken	Google
	Alle rapporten 2004-2006 op titel nazoecken	Google Scholar
	Alle rapporten 2004-2006 op titel nazoecken	WoS
Zichtbaarheid via key publicaties	Nazoecken van 40 sleutelpublicaties	Google
	Nazoecken van 40 sleutelpublicaties	Google Scholar
	Nazoecken van 40 sleutelpublicaties	WoS
Analyse output	Bewerking en vergelijking bovenstaande gegevens, in verhouding tot feitelijke output, inzet onderzoeks-fte's, naar impact op diverse publieken (algemeen maatschappelijk, beleid, wetenschap)	

B. De evaluatiecommissie

Van groot belang voor een goede evenwichtige evaluatie is de samenstelling van de evaluatiecommissie. Deze moet voldoende breed zijn samengesteld zonder al te groot van omvang te zijn (max. 5 personen, inclusief voorzitter). De achtergrond van de leden moet min of meer dekkend zijn voor het gehele werkkterrein van het SCP. Vertegenwoordigd dienen te zijn: de wetenschap, het beleid, overige stakeholders / de samenleving. De leden moeten het werk van het SCP kennen, maar er niet te dicht bij betrokken zijn. Bij voorkeur hebben ze een brede en ook internationale ervaring en gevoel voor de relatie onderzoek-beleid-politiek/maatschappij. De leden zijn bij voorkeur niet allemaal van hetzelfde geslacht.

De commissie als geheel heeft de volgende hoofdtaken: (i) vaststellen van de criteria waarmee de evaluatie geschiedt, en het concept-beoordelingskader op basis van het SEP, (ii) lezen van de zelfevaluatie plus samples van de output die het SCP heeft gegenereerd (een beperkt aantal sleutelpublicaties), (iii) de site visit, het formuleren van haar bevindingen daarover in het licht van de criteria, (iv) verwerking van de resultaten van de interviews, en (v) meewerken aan de conceptrapportage op basis van de metingen en ratings, en de bevindingen tijdens de zelfstudie. Bij de interviews zijn daarnaast ook afzonderlijke leden van de commissie betrokken.

Samenstelling commissie:

Voorzitter: Prof. dr Hans Opschoor

Leden:

Prof. dr. Mark Elchardus (socioloog, VU Brussel)

Prof. dr. Richard Grol (onderzoeksschool CARE, RU)

Prof. dr Frans Leeuw (directeur WODC)

Dr. Adriana Esmeijer, directeur Prins Bernhard Cultuurfonds

Secretaris: Dr. Jack. Spaapen

Toegevoegd onderzoeker: Dr. Ad. Prins

C. Vraagstelling en aanpak

Overeengekomen is dat het uitgangspunt voor deze evaluatie het Standard Evaluation Protocol (SEP) is, dat ook voor het universitaire onderzoek wordt gebruikt, en in toenemende mate voor andere (semi)wetenschappelijke instituten. Dat betekent dat wij in deze evaluatie een antwoord geven op vragen betreffende de vier hoofdcriteria van beoordeling die in het SEP worden gehanteerd: kwaliteit, productiviteit, relevantie en vitaliteit. Met dit laatste wordt bedoeld op een breed scala aan management aspecten, in feite de vraag in hoeverre het management van het SCP de goede dingen doet om de organisatie op de beste wijze te laten functioneren, nu en in de toekomst. Daarnaast zijn de punten zelf-evaluatie, data-systematiek en “vooruit kijken” die in het SEP centraal staan, ook belangrijk voor deze evaluatie. Maar de richtlijnen van het SEP zullen op een aantal punten moeten worden aangepast, zowel voor wat betreft de soort data die worden verzameld als voor wat betreft de focus (die bij het SEP erg ligt op de beoordeling van de wetenschappelijke kwaliteit). Het SCP maakt anders dan de universiteiten geen gebruik van het METIS-systeem dat afgestemd is op de data-vraag van het SEP. Aanvullende dataverzameling binnen het SCP is daarom nodig. Hiervoor zijn reeds afspraken gemaakt met uw organisatie, met name voor wat betreft de knipselkrant.

D. De rapportage

De rapportage zal in principe de vier hoofdcriteria van het SEP volgen: kwaliteit, productiviteit, relevantie en vitaliteit. De commissie zal beginnen met het opstellen van een uitgewerkt beoordelingskader inclusief daaruit afgeleide expliciete criteria. Een slothoofdstuk zal conclusies en aanbevelingen voor de toekomst bevatten. Het concept-rapport wordt aan de directie van het SCP voorgelegd, voor commentaar betreffende de feitelijke inhoud ervan.

E. Tijdschema

Het tijdspad wordt hieronder weergegeven. De ervaring met de standaard SEP-evaluatie leert dat er voor een instituut van de omvang van het instituut SCP (ongeveer 70 fte) rekening gehouden moet worden met een doorlooptijd van negen tot twaalf maanden, d.w.z. vanaf het moment dat de zelfevaluatie start tot aan de finale rapportage. Het SCP heeft de wens te kennen gegeven om de evaluatie voor het eind van 2007 af te ronden, waarbij de site visit bij voorkeur in de maand september plaatsvindt. Echter, aangezien overeenstemming pas in juli 2007 is bereikt, is dat niet mogelijk. De site visit vindt plaats begin 2008. De ervaring leert dat na de site visit rekening moet worden gehouden met 2-3 maanden afrondingstijd.

BIJLAGE 3 PROGRAMMA VAN DE SITE VISIT*Maandag 4 februari*

17.30	bijeenkomst commissie in Novotel Den Haag: Hofweg 5-7 Den Haag 070-3108801
18.00	ontvangst met een drankje directie SCP, directeur AZ KNAW
19.00- 22.00	werkdiner commissie

Dinsdag 5 februari

08.30	aankomst commissie bij het ministerie van VWS (waar SCP is gehuisvest)
09.00	start site visit (B04/04 : Thaliazaal).
09.00-10.00	gesprek met directie SCP
10.00-10.45	gesprek met afdelingshoofden cluster 1: QS, ZORG, EJG,
10.45-11.00	pauze
11.00 - 11.45	gesprek met afdelingshoofden cluster 2: WLV, AIS, PB
11.45 - 12.30	gesprek met afdelingshoofden cluster 3: EDUC, TMC, IA
12.30 - 13.30	lunch: kamer Paul Schnabel
13.30 - 14.00	rondgang SCP
14.00 - 14.45	gesprek met enkele (4-5) onderzoekers SCP en hoofd bedrijfsvoering
14.45 - 16.00	commissie werkt aan 1 ^e outline rapportage
16.00 - 16.30	commissie bereidt briefing directie voor
16.30 -17.00	gesprek met vrz. begeleidingscollege
17.00 - 17.30	briefing directie
17.30 - 18.00	korte pauze, broodjes voor commissie
18.00 – 20.00	commissie werkt aan hoofdlijnen rapportage
20.00	afspraken voor finalisering eindrapportage, afsluiting site visit

Evaluatiecommissie SCP
Prof. dr. J.B. Opschoor, KNAW, voorzitter
Prof. dr. R. Grol, Universitair Medisch Centrum St. Radboud
Prof. dr. F.L. Leeuw, WODC / min. van Justitie
Prof. dr. M. Elchardus, Vrije Universiteit Brussel
Mw. dr. A. Esmeijer, Prins Bernhard Cultuurfonds
Dr. J.B. Spaapen, KNAW, secretaris
Dr. A.A.M. Prins, onderzoeker

BIJLAGE 4 FOCUSGROEPEN EN INTERVIEW

Op 1 februari 2008 werden bij de KNAW te Amsterdam twee focusgroepen gehouden, een over de wetenschappelijke aspecten van het werk van het SCP, en een over de maatschappelijke en beleidsimpact. De volgende personen waren daarbij aanwezig.

Focusgroep 1:

Harry Ganzeboom, hoogleraar sociologie (methoden en technieken) aan de Universiteit Utrecht, en nationaal coördinator ESS.

Koen Caminada, hoogleraar Empirische analyse van sociale en fiscale regelgeving, Universiteit Leiden

Van de commissie: Hans Opschoor, Frans Leeuw, Jack Spaapen, Ad Prins

Focusgroep 2:

Jan Staman, directeur Rathenau-instituut

Marijke Priester, beleidsmedewerker FORUM

Hans Bouttelier, directeur Verweij Jonker Instituut

Fred Langeweg, directeur MNP

Chris Kalden, Staatsbosbeheer

Peter Martens, (Ministerie van Algemene Zaken

Frits Spangenberg, oprichter Motivaction

Van de commissie: Hans Opschoor, Frans Leeuw, Jack Spaapen, Ad Prins

Op 31 januari is door Hans Opschoor en Jack Spaapen een gesprek gevoerd met Roel Bekker, voormalig SG VWS.

BIJLAGE 5 BIBLIOMETRISCHE ANALYSE

Evaluatie in meervoud

Een kwantitatieve analyse van gebruik en gebruikers van het werk van het Sociaal en Cultureel Planbureau 2004-2006